

Posamezna številka stane 75 para

Naročnina listu: Celo leto 60 din., pol leta 30 din., četrt leta 16 din. Izven Jugoslavije: Celo leto 120 din. Inserati ali oznanila se zaračunajo po dogovoru; pri večkratnem inseriranju primeren popust. Upravništvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije. Telefon interurban št. 113.

STRAŽA

Neodvisen političen list za slovensko ljudstvo

Poštnina plačana v gotovini.

STRAŽA izhaja v ponedeljek, sredo in petek. Uredništvo in upravništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Z uredništvom se more govoriti vsaki dan samo od 11. do 12. ure.

Rokopisi se ne vračajo.

Nezaprite reklamacije so poštnine proste.

Telefon interurban št. 113.

113. številka.

Maribor, dne 5. oktobra 1923.

Letnik XV.

1908

1923

«Mlaj, kakor ga še ni postavila
čvrsta slovenska roka, — cvet, kakor
ga še ni rodila nobena pomlad
na slovenskih tleh — Bog živi!»

N

e najdem slavnostnejšega pozdrava ko je gornji, ki ga je poslal dr. J. Ev. Krek skupno z dr. Korošcem z Dunaja prvemu notranjemu orlovskemu nastopu 3. maja 1908 v Ljubljani. Mlaj, cvet na slovenskih tleh! — to izpričaj mariborski Orel ob svečani proslavi petnajstletnice svoje ustanovitve in ob blagoslovitvi odsekovnega prapora. Takšnega proslavljamo tebe, prvi slovenski obmejni Orel!

Vročje poletje, sobota 1. avgusta 1908, je ustanovni dan Orla v Mariboru. Pred njim je bilo komaj še 21 drugih slovenskih orlovskih telovadnih odsekov, na Slovenskem Štajerskem samo še v Trbovljah in Celju. Bil je prvi v vrstah tistih Orlov, ki so se morali boriti za svoje vse, a kljub temu niso usmerjali plahi svojih prvih korakov v svet. Orel je rasel vedno kot borec, zastojkar ni bil nikdar; borec je tudi danes naš slavljeneč petnajstletnik.

Neverjetno pestro je pisana zgodovina mariborskega Orla. Slavje 6. in 7. oktobra t. l. ni morebiti zunanji priložnostni dan, temveč je izraz dela, ki ga je izvršil Orel v Mariboru v teku let in to samo še v dobi petnajstih let. Človek se nehote zadivi, kaj vse so zmogli naši preprosti fantje iz ljudstva v organizaciji, ki je versko-narodna: slovenska, katoliška. Pridržano pa bodi posebnemu pregledu to veliko udejstvovanje Orla v Mariboru. Spominjamo se le rajnega brata dr. Karla Verstovška, ki je bil od leta 1909 do leta 1919 odsekovni predsednik in katerega ime bo vselej med prvimi orlovskimi delavci na Slovenskem Štajerskem. Z njim je bil Orel v Mariboru ognjišče velikega dela orlovske družine, ki ji je bil dr. Karl Verstovšek najboljši oče in voditelj. Ne trdimo preveč, če rečemo, da se je navzel rajni dr. Karl Verstovšek ravno z delom v Orlu one neupogljive volje, vztrajosti, delavnosti in discipline, ki mu je bila lastna in s katero je tolikanj okoristil ves slovenski narod. Poznavajoč dr. Verstovškovo veliko delo in drugih še živih ali umrlih bratov članov Orla v Mariboru, ni bila prav nič presmela trditev brata dr. J. Jeraja, ki jo je zapisal svojčas, «da je mariborski Orel po teh svojih velikih članih v neposredni zvezi z jugoslovanskim gibanjem, ki nam je dalo sedanjo narodno državo» in «da je proslavitev petnajstletnice obenem narodni mariborski praznik». Pa dalje: ali

so fantje mogli imeti bolj oživetvorjena orlovska načela «Zlate knjige», ko sta bila v letih 1910 do 1913 Jožef Pra-protnik in Rudolf Simonič! Načelnik leta 1909 do 1910 Jožef Šiška, ki je vodil prvi javni nastop mariborskega Orla dne 5. septembra 1909 v Kostrivnici, je ocenjen v kroniki: odkritega značaja, povsod spoštovan in čislán. Zabeležen je tudi sklep, «da se imenuje brat Jožef Šiška, nepozabni načelnik, za častnega člana mariborskega Orla». In ta «nepozabni načelnik» je zdaj redovnik-salezijanec ter misijonar tam nekje v Kairo ali Aleksandriji. Da, ti in še mnogo drugih so bili čisti, jekleni orlovski fantje, predvsem teh se raduje danes mariborski Orel, ponosna je nanje vsa slovenska orlovska organizacija. Tem in takšnim vtelešencem orlovstva veljaj naš časten spomin!

Poleg izredno odločne versko-načelne doslednosti je najlepše popisana ona stran listov mariborskega Orla, kjer stoji: narodnost. Nekaj, kar ga posebno odlikuje pred večino slovenskih orlovskih odsekov. V gnezdu bivše vsenemške nadutosti in prešernosti je zbiral Orel pod svoje peroti zlasti one slovenske sinove, za katere je bila nevarnost, da bi se odtujili svoji materi. Večkrat javno napaden, Orel v Mariboru ni opustil svoje naloge in se tudi ni ustrašil vseh številnih groženj. Postavljen na ognjena tla je vztrajal nemajno v borbi za svoj narod ter bodril malodušneže tako dolgo, dokler ni 15. decembra 1918 zaklical njegov predsednik v orlovskem kroju raz balkon mariborskega Narodnega doma: Svoboda! Slovenci, dvignite glave! Mariborski Orel, petnajstletnik, izredno svetel in lep je tvoj lavorov venec, spleten v boju za prava slovenskega naroda!

«Pozdravljam mladoletje slovensko, ki naj rodi sadov nebroj veri, domovju in človeštvu v prid, sovragom v kljub» je bil Franc Terseglovov pozdrav ustanovnemu zboru Zvezi slovenskih mladeničev 8. junija 1908 v Ljutomeru in v imenu Zveze telovadnih odsekov v Ljubljani. Enaka bodi naša čestitka Orlu v Mariboru ob njegovi petnajstletnici, ki se je radujemo prav vsi, ker praznik mariborskega Orla je praznik naše krvi. Vemo namreč, da pozdravljamo v Orlu res slovensko mladoletje, ki more vedno trditi, kakor je rekel dr. J. Krek o samem sebi: «Fantje, jaz sem mlad!»

Fantje, Orli, sprejmite ob petnajstletnici ustanovitve Orla v Mariboru in ob blagoslovitvi odsekovnega prapora ves naš velik pozdrav, srčne naše čestitke: z vami smo, vi vsi ste naši. Za nadaljnjo pot pa kličimo skupno besede Silvina Sardenkove Orlovske budnice:

Orli kraljevi, na pot!
Dvignimo silno perot!
Drave valovi šume
pesem o zmagi, o zarji;
mi smo rojeni za boj,
mi se borimo z viharji.
Orli, do solnca! Navzgor!
Vabi nesmrtni nas vzor.

Našim Orlom v okvir.

Nepozaben, da, naravnost neizbrisen, nevenljiv je spomin na nastop naših Orlov v Ljubljani dne 26. avgusta 1923, o priliki V. katoliškega shoda. Da ste jih le videli te naše narodne junake, te mlade viteze naše domače zemlje, solza samozavesti bi se vam bila utrnila po navdušenih licih, nepopisne radosti bi vam bilo zaplalo srce v prsih in oduševljena usta bi bila vzkliknila v svetem vzhicenu: Da, to je naša kri! Naša slovenska kri!

In res. Kdaj smo kaj takega videli? Ta strogi red, ta strumni korak, ta resnoba na licu! Nič ne pretiravam, če rečem: tisti dan so naši Orli sami sebe prekosili. Gledali smo in strmeli, ko so mimo nas korakali, vsak pod svojo zastavo, vsak pod svojim okrožjem, zdelo se je, da ne bo nikdar nehala ta strogo urejena vrsta, da, nekdo mimo mene je v šali rekel, da se zdi, kakor da bi jih bilo toliko videti, kakor nekdanjih Izraelcev, ki so sedemkrat korakali okrog mesta Jeriho. En glas je bil med ljudstvom: današnji dan je bil v prvi vrsti orlovski dan. Bog živi!

Mladina ljubi slavnostno razpoloženje. Zato se tudi jaz z Vami veselim, ko se pripravljam na slovesni dan ko ponese te v našo staroslavno stolnico svojo novo zastavo, na katero bom klical kot Vaš višji pastir blagoslova z nebes zlasti z namenom, da bi vsi, ki bodo kdaj korakali pod to zastavo, bili Orli v najlepšem pomenu besede, da bi bili vsi vzorni mladeniči, pravi vitezi orlovške organizacije. V spomin na ta slovesni trenutek pa bi Vam, dragi mladeniči, rad v okvir Vašega mladega srca zapisal nekaj pomenljivih besed, ki jih nikar ne pozabite, nikdar nikar ne izpustite iz spomina.

Vzornega Orla bi Vam rad naslikal. In v ta namen sem si izposodil nekaj besed iz Zlate knjige slovenskih Orlov. Na strani 29. je vprašanje: Kaj je vzor Orla? Na to sledi kratek in krepek odgovor: **Vzor Orla je spoštovanje in dejanska ljubezen do Boga, do ljudstva in do neomadeževanega življenja.**

Mladeniči! To je znak Vaše zastave, to je program orlovške mladosti, to je vsebina orlovskih dolžnosti.

In čudno: ta program najdem že v evangelju sv. Mateja (22, 37—39), ta načrt je nam z nebeskih višav prinesel Gospod Jezus Kristus, rekoč: «Ako hočeš v življenje iti, izpolnjuj zapovedi! Ljubi Gospoda, svojega Boga, iz vsega svojega srca in iz vse svoje duše in iz vse svoje misli. Ta je največja in prva zapoved. Druga pa je tej enaka: Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe.» Čudno, kajne, da se Vaš program tako natančno ujema s tistim načrtom, ki ga je za vse ljudi, za vse čase in za vse kraje postavil naš Gospod in Zveličar. In prav to Vam bodi v veselje in ponos: Če boste izpolnjevali dolžnosti vzornega Orla, po vzgledu Vaše Zlate knjige, boste hkrati tudi vršili dolžnosti katoliškega kristjana. In Vaše plačilo ne bo samo ponosna zavest vzornega Orla, ampak tudi mirna vest in trdno upanje katoliškega kristjana za čas in večnost.

Prav za to bi Vam ob tej priliki rad v spomin poklical čednost **hokoljubnosti**, ki mora diti vsakega Orla. On mora namreč vestno, veselega srca, odkrito, brez strahu in sramu zasebno in javno izpolnjevati svoje krščanske dolžnosti, kakor velevalo božje in cerkvene postave. Hkrati pa mora gojiti tudi **katoliško moštvo in odločnost**. In kaj je katoliško moštvo drugega, nego da izpoznaš pred celim svetom in vsak čas odkrito svoje trdno, neomajno versko prepričanje, svoje verske dolžnosti pa prav tako brez ozira in strahu vestno in verno izpolnjuješ. To je čast, to je sreča, to je ponos mladega junaka.

Toliko o prvi točki Vašega programa.

Nadalje mora vzorni Orel gojiti **ljubezen do ljudstva**. A tu mi ni v mislih samo ljubezen do domovine, ne samo ljubav do ljudstva, ki prebiva med nami in z nami, ampak Orel mora v prvi vrsti imeti srčno, ne-sebično, iskreno prijateljstvo do svojih bratov. Prav res, bratje se med seboj imenujete, z bratskim imenom se pozdravljate, z dejansko, odkritosrčno in stanovitno ljubeznijo se morate med seboj ljubiti. Vsi imate iste dolžnosti, vsi isti cilj, vsi ista sredstva v dosego svojega namena. In vse svoje dolžnosti, vse svoje namene boste najlaglje izvršili v medsebojnem prijateljstvu. «Zvest prijatelj je močna bramba, in kdor ga je našel, je zaklad našel. Z zvestim prijateljem se nič ne meri, teža zlata in srebra ni nič vredna proti ceni njegove zvestobe. Zvest prijatelj je zdravilo življenja, in kateri se Boga boje, ga najdejo.» (Sir. 6, 14—16.) Tako sodbo o prijateljstvu je Bog zapisal že v stari zavezi. V novi zavezi pa je Zveličar tudi v tem pogledu naš najlepši zgled: poleg Boga Očeta in svoje svete Matere je najbolj ljubil svoje učence, ki jih je imenoval svoje prijatelje. Zato Vam kličem iz dna srca: Bog živi orlovsko prijateljstvo, pravo, dejansko, odkritosrčno in stanovitno po-bratrimstvo!

Sedaj pa še nekaj besed o tretji točki orlovskega programa. Poleg ljubezni do Boga in do bližnjega, mora vsak Orel imeti tudi ljubezen do samega sebe. V čem obstoji ta ljubezen? Najbolj v tem, da se ohrani neomadežanega pred Bogom in pred ljudmi, na duši in na telesu. O tem čistem, neomadežanem, nedolžnem življenju, bi Vam hotel katero reči. Toda dobro vem, da Vam ginjive, pristržne besede našega prvega, nedosežnega mladinskega Antona Martina Slomška bolj v srce posežejo in lepših sadov obrodé, zato me slušajte, kako govori on naš svetli vzor v šoli in cerkvi, v vzgoji in duhovskem življenju.

«Lepo se svetí — pravi — solnce rumeno na jasnem nebu, še lepše se svetí obličje mladeniča nedolžnega v čisti svetlobi milosti božje. Ljubeznivo je čisto jutro mladega leta, kadar zlata zarja ogrinja hribe in doline,

še ljubeznivejši je fantič mlád v nedolžnem jutru svojega življenja, lepa nebeška roža. Oh, kako lep je čist rod, ki se čednosti sveti; njegov spomin je večni, ker ima hvalo pri Bogu in pri ljudeh. Tako govori sv. Duh. Sv. Kazimir, plemeniti sin poljskega kralja, je hotel raje umreti, kakor sveto nedolžnost izgubiti. Rajši smrt kakor greh — je bila njegova beseda.»

Tako govori Vaš najiskrenejši prijatelj, preljudi mladeniči. Temu naj dodam še eno misel, katero bi Vam rad za vedno v spomin in srce vtisnil. Naš Gospod je ljubil apostole, najbolj pa sv. Janeza, ki ga je bila zgolj nedolžnost. Le sv. Janez je slonel njemu na prsih, le njemu je Jezus na križu izročil svojo deviško Mater, in največje skrivnosti božjega kraljestva je razodel nedolžnemu Janezu. Kje je mladenič, ki ne bi želel biti po Janezovo Jezusov ljubljence? — Pa še nekaj. Janeza evangelista slikajo z orlom, ker se je v svojem evangeliju s pozemskih nižav kakor orel dvignil v nebeške višave in nam nad celi svet vzvišene resnice božjega razodetja napisal. Sedaj boste pač razumeli Orlovsko himno, ki v spominu na evangelista s simbolom orla slove:

Dvignite, Orli, v jasne višine
krila ponosno mlade moči!

In zopet:

K božjemu solncu dvignimo krila,
večne ljubavi vabi nas žar. —

Tako sem izpolnil svojo željo, da Vam ob tej slovesni priliki naslikam «vzornega» Orla. Iz ljubezni do Vas, mladi prijatelji, sem napisal te vrstice, ker tako živo hrepenim, da bi bili naši Orli najvzlednejši mladeniči v celi Sloveniji. Ne zabite, dragi moji, Slomškovega gesla: **Mladenič, spomni se, da je Slava tvoje ime, zato pa tudi nosi se tako, da boš slave, časti in hvala vreden!**

V tej zavesti, s temi sklepi, s takim programom stopite pod novo zastavo in vsak izmed Vas naj trdno obljubi, da vedoma in premišljeno te zastave in orlovške časti nikdar ne bo omadeževal. Takih mladeničev si želi naša Slovenija, taki so in bodo najboljša zastava, najtrdnjša opora, največja sreča mile naše domovine.

Vrli mladeniči, ljubljani Orli, Bog Vas živi!

Maribor, dne 21. septembra 1923.

† Andrej,
škof lavantinski.

Franc Terseglav:

Cilji in pota slovenskega Orla.

I.

Vsaka organizacija mora sprejemati vase vedno novih semen, novih pobud in misli, da ne ostari. To velja tudi za Orla, ki je naša najmočnejša in za vzgojo slovenskih ljudskih mas najvažnejša organizacija. Novih pobud pa bo Orel dobival, če se v njem organizirajo vsi naši stanovi, kmetiški fantje, fabriška delavska mladina in mladi duševni delavci. Orel se bo vedno višje razvijal, če polože vanj svoje sile prav vsi naši mladi ljudje z vsemi svojimi najraznovrstnejšimi idejami, smermi in težnjami, ki jih veže med seboj v skladno celoto katoliška vera kot sinteza vseh v našem narodu počivajočih raznolikih kulturnih vrednot. To je prvo.

II.

Ko smo Orla ustanavljali, nam je bleščal pred očmi **krščanski osebnostni ideal**, kateremu smo dali obliko v «Zlati knjigi». Navezali smo na najboljše, kar slovenski fantovski značaj vsebuje, na pogum, ki smo ga hoteli v ognju krščanskih idealov preliti v viteštvo. **Zivljenje slovenskega mladeniča, smo si mislili, bodi ena sama neprekinjena viteščina.** Ko sem takorekoč z eno potezo peresa v par dneh sestavil omenjeno knjižico, ki ni potekla iz mene, ampak mi je bila od višje, vse premagujoče neznane sile vdahnjena, me je ves čas nehote spremljala podoba Don Kihota, ki je, kakor veste, najboljši stvor krščanskega genija ob prehodu srednjega veka v novi in ki mi je za Svetim pismom in Božanstveno komedijo, najljubšo čtivo. Njegov pisatelj, Cervantes, — tako si jaz mislim — je zaslutil, pisalo se je leto 1605 po Kristusu, da umira preleki vek blestečega junaštva, ki je žrtvovalo brez pomisleka vse za Boga, veličanstvo domovine in pravico zatiranim, in da napoči doba, ko zmaga hladno preračunajoča sebičnost, ko se namesto božjega kraljestva ustoliči mamonovo carstvo in ko bo sila nad pravico. Iz srčne žalosti nad tem je duh španskega genija vzpostavil podobo srednjeveškega viteza, dajoč mu smešno obliko, ki najbolj podčrtuje njegovo strašno simbolično tragiko, tako da za smehom vidiš solze, tekoče na grob zadnjega predstavitelja krščanskega idealizma. Zakaj, če iz Don Kihota snameš smešno obleko, stoji pred teboj v vsem sijaju krščanski heroj, zvest do zadnjega dihljave, ves do poslednje kaplje krvi posvečen Bogu, kakor žrtva na oltarju goreč za pravico, poštenje in čast, vitez, ki zapostavlja sebe za višje koristi domovine in celokupnega krščanskega človeštva, ki mu ni mar samega sebe, kadar je braniti prijatelja, čast device, pravo sirote, in ki gre sam proti celim polčiščem sovragov, naj zmaga ali častno pade. Ta ideal je hotelo moje pero naslikati pred vami, slovenski Orli, v moderni dobi, ko je uživanje vse, žrtvovanje pa nič, ko je bog denar, in ko zvestoba traja samo tako dolgo, dokler je plačana. Slovenskemu fantu je bilo treba reči, da naj obrne svoj naradni pogum, svojo vrojeno trmo, svoje podedovano

pravdarstvo, svojo ljubezen do zveste tovarišije in svoje veselje do bujnega življenja, vso kopico svojih raznovrstnih neukročnih in neizčiščenih nagonov, na dobro, da razvija svojo bogato osebnost, da jo usovršuje v svitu npravnstvenih načel krščanstva, da se po zlahni in pokulturi. To osebnostno npravnstveno izpopolnjevanje mora ostati temelj vzgojnemu delu v Orlu, kajti ono še daleč ni doseženo, ima vsak dan premagati nove ovire, in se ob enem ob odporu sovražnih sil od znotraj in od zunaj poglubljuje. To je drugo.

III.

Toda Orel se je iz skromnih početkov razrastle v organizacijo, ki že objema celokupno naše javno življenje, vrši nanj svoj vpliv in je pomaga oblikovati. To ni več mala elitna družba, ki živi zgolj samoizpopolnjevanju posameznikov, marveč širok organizem, ki je kakor reka sprejel vase dotoke z vseh strani in ki mora poleg svojega osebnostnega ideala v jasnih obrisih izdelati **krščanski skupnostni ideal**, narodno-kulturni in socialni program. Načela imamo in ta so neizpremenljiva in nepremakljiva. Toda resnica nam ni v svojem polnem obsegu dana in nam nikdar ne bo. Krščanstvo je seme, v zemljo položeno, ki počasi raste in poraja obliko za obliko, eno dovršenejšo od druge, ki razvija iz sebe istine, ki so vedno bile in so vedno iste, ki jih pa mi le počasi spoznavamo in vedno bolj spoznavamo: to je podobno, kakor da bi kdo pred našimi očmi počasi razgrinjal pregrinjalo nad neskončno veliko sliko. Tako raste naše umstveno spoznanje in se poglubljuje naša npravnstvena zavest; vedno bolj postajamo moralno tenkočutni, odluščamo s sebe stare zmote in napol-zmote in tako raste v nas in z nami Cerkev do popolnosti Kristusove, kakor to tako lepo pravi apostol. V tem smislu sem dejal, da imamo izdelati krščanski skupnostni ideal: da ga s pomočjo božje milosti odkrivamo kosček za kosčekom, kakršen je, stremeč za vedno polnejšim spoznanjem in vedno bolj dovršenimi zunanji oblikami našega družabnega življenja, kakor odgovarja popolni Istini in Dobroti. **Skupnostni ideal Orla mora biti preobrazba sedanje človeške družbe v smislu premaganja nesocialnih nagonov posameznikov in njihove podreditve socialnim smotrom.** Tako se osebnosti, viteški, in skupnostni, socialni, ideal slovenskega Orla med seboj stikata; vitez, ki varuje svojo čast, neomadeževanost svoje družine in brani prijatelje svoje, postane božji borec za pravice vseh ljudi na zemlji. Iz ljubezni do lastnega naroda klije v Orlu ljubezen do vsega človeštva; iz zvestega državljana vzraste krščanski kozmopolit, ki hoče, da se udelevi na svetu krščanska družina narodov; dober gospodar na svojem domu, ne izgubi smisla za obči blagor in srca za potrebe vseh ljudi. Krščanski vitez, krščanski državljan, krščanski sociallec, vse to je Orel. To je velika odlika in velika prednost, ki jo ima Orel pred vsemi drugimi krščanskimi telovadnimi organizacijami, da o nasprotnih niti ne govorim; **to prednost mora skrbno čuvati.** Ideali mnogih drugih telovadnih organizacij so dejansko omejeni na ideale relativne, pogojne vrednosti, in krščansko ime je časih le nekaka pritliklpa, etiketa, nekaj na zunaj prilepljenega: praktično služijo kapitalizmu, nacionalizmu, slučajnim vlastodržcem, imperialističnim, časovnim ciljem. Ne tako Orel, ki vse vrednosti gleda s stališča najvišje in absolutne vrednote, kateri morajo vse druge služiti. On je državljan države na svetu kot državljan neminljive božje države, po kateri morajo kot po svojem prototipu biti zgrajene vse in kateri se morajo vedno bolj približati in prilikovati. Zato Orel sodeluje na izpopolnitvi občestva, v katerem živi: družine, v kateri je vzrastel, občine, ki ji pripada, narodu, kojega kri v njem teče, države, ki je najvišja tvorba moralnega človeškega sožitja. Toda vse te socialne oblike mu niso namen same sebi in ne končni ideali, marveč le ideali kot izraz in odraz edinega vrhovnega Ideala, človeškega občestva v Bogu, vesoljne Božje države, gospodstva Istine in Dobrega nad vseirrom. In tako bi Orel do svoje končne dovršenosti prešel tri stopnje: Orlo samo-premagovalca (viteza), Orlo zvestega člana svoje družine (državljana), Orlo preobraževalca človeškega občestva po večnih postavah vrhovnega Dobrega. Popoln Orel vse to v sebi vsebuje. In ker slovenski Orel zavzema danes v celokupni katoliški internacionali odlično mesto, ima veliko nalogo, da s svojimi socialnimi načeli katoliško internacionalo prekvasi, in tudi ogromno odgovornost. **Orel bodi prenosnik slovanske krščanske socialne miselnosti med ostale katoliške narode!** To je tretje.

IV.

Omenil sem mimogrede nasprotnike. Tudi oni imajo svoj osebnostni in skupnostni ideal, ki je omejen ali po plemenu ali po plemenski državi (Sokol) ali pa po neki brezbarvni racionalistični človečnosti (bojskautstvo), ker niso njihove organizacije vzrastle iz naročja vesoljne katoliške cerkve. Orel pa je produkt cerkvenega duha, katoliške miselnosti. Je pa eminentno svetska organizacija, ker se vodi od svobodno izvoljenega zastopstva in temelji na npravnstveni samovzgoji laične mladine po popolnoma samostojni organizaciji. To je, česar nekateri ne razumejo in iz česar so se že ob njegovi ustanovitvi porajala nasprotstva od ljudi, ki so preveč boječji. Princip samovzgoje laikov, njihovega npravnstvenega samousvrševanja in napredka po verskih načelih, ki se svobodno spoznavajo in sprejemajo kot prava, pa je preveč dragocen, da bi se opustil na ljubo nekemu konservativizmu, kateri misli, da v cerkvi ne more biti ničesar dobrega in trajnega, kar ne stoji pod neposrednim varuštvom. Temu pa ni tako. Vsak čas ima svoje metode, najuspešnejša vzgojna metoda za modernega človeka pa je ona, ki zbuja njegove samo-

tvorne sile, ki mu pušča maksimum svobode in samopredeljenja, ga takorekoč nevidno vodi in ljubeče usmerja ter mu dovoli kar največ samorazmaha. Cerkev, v kolikor pomeni cerkveno službeništvo, bodi našim Orlom prijateljica, svetovalka, pomočnica, ki se le raduje, če gojenec doraste do lastne inicijative in more usmerjati samega sebe ter se do dovršenstva sam razvijati po njemu najbolj prikladni poti v svitu onih verskih istin, ki so mu dane po vzgoji v očerni hiši in cerkvi, po celi naši katoliški nacionalni biti. Orel je tudi kot samostojna, samosvoja organizacija, kar mora spriče svojega razmaha biti, le organični člen v verigi celokupne naše katoliške organizacije in zato mu gre popolno zaupanje, da ne krene s prave poti. Kdor pa ga hoče obvarovati stranpoti, mu pomagati pri njegovem stremljenju navzgor in doprinesiti k njegovi samoizpopolnitvi, naj v njem deluje kot enak z enakimi.

To je četrto in zadnje.

Dr. Matija Slavič:

Orel — dejanski katoličan.

Če hoče kdo v orientu s pozdravom izvanredno odlikovati kako osebo, jo pozdravi z globokim poklonom, potem ko se je dotaknil s prsti svoje desnice svojega čela in svojih prsi: s tem hoče izraziti, da je pozdravljena oseba v njegovih mislih in njegovem srcu.

Program Orla je viden na njegovi čepici, ki diči njegovo čelo, in na njegovi orlovski obleki, ki obdaja njegova prsa. Orel sicer ni verska in ni cerkvena družba, ampak je kulturnovzgojna organizacija. Toda svoj namen hoče doseči na temelju krščanskih načel. Zato s svojo uniformo priznava tudi ta načela: krščanstvo je v njegovih mislih in v njegovem srcu. In čimbolj priznava ta načela in čimbolj se trudi po teh načelih tudi dejansko živeti, tembolj dosega svoj kulturnovzgojni ideal.

Orel hoče biti dosleden katoličan v svojem mišljenju, delovanju in življenju. O doslednih katoličanin pa pravi celo protestantski pesnik Lavater, da so najčastitljiviši in najblažejši sadovi človeštva. Do take višine človeške popolnosti skuša priti Orel s svojo vzgojo k značajnosti in s svojo železno disciplino. Trdna volja in neprestani napori ga izpopolnjujejo in dvigajo navzgor. Brez truda ni zmage, brez zmage ni popolnosti. Čim večji so napor, tem slavnější je zmaga. Nekki mislec je rekel: «Boj se lahkega!» Kar se z lahkoto doseže, to ne drži tako dobro, to ni tako častno. Podedovano plemstvo nima v naših očeh nikake veljave, če ni združeno z osebnim нравnim plemstvom. Pritlikavec ostane pritlikavec, če ga postaviš tudi na vrh Triglava. Vsak človek si ustvarja svojo veličino s svojim mišljenjem in s svojim delom. Orel si hoče priboriti krščansko viteštvo, se hoče povzpeti na višino značajnega in doslednega katoličana, si hoče pridobiti plemstvo človeške popolnosti.

Pot na to višino je strma, je težavna, stanje mnogo premagovanja, zatajevanja. Zato pa uri Orel vse svoje duševne in telesne moči, da v tej borbi ne omaga. Kjer so človeške naravne moči za dosego teh višin preslabe, tam jih usovršuje z nadnaravnimi sredstvi svoje religije: ne sramuje se pred svojim Bogom pripogniti kolena k molitvi in veselje mu je dajati priliko svoji duši, da vpliva nanjo solnce božje milosti. Saj je le na podlagi religije možen pravi značaj, kakor je rekel tudi Gothe: «Priznati moram, da sem v vsem svojem življenju našel nesebične značaje le tam, kjer sem našel močno utemeljeno versko življenje.»

Kakor plava orel v sinjih višavah solncu nasproti, tako se dviga Orel v jasne višine krščanskega idealizma nasproti večnemu Solncu, iz katerega pije Luč za svoje pohode. Ljubezen za svoj pogum in življenje za svoje življenje.

Prof. dr. Fran Kovačič.

Duh gospoduj!

Duh je, ki oživlja. Jan. 6, 64.

Ko sem zbiral misli, ki jih naj podam za slavnostno orlovsko številko, mi je prišla na misel veličastna cerkev Naše Gospe (Notre Dame) v Parizu. Pravo čudo gotoske stavbene umetnosti imenujejo po pravici to cerkev. Nešteto prekrasnih kipov, vitkih stolpičev, podpornikov, zavojev jo krasi, zdi se, da iz trdega kamena kar lije najbujnejše življenje. Za čudo se med kipi svetnikov nahajajo tudi podobe vsakovrstnih pošasti in nakaz, ki jih je umetnik porabil, da služijo kot žrela, ki dvajajo deževnico ali nosijo kako težo. Sredi stavbe se dviga v višino vitek stolp, na katerem stoji angel z lahno spuščeni peruti, držeč kazalec na ustih, kakor bi ukazoval mir in tihoto pošastim, ki so raztresene po stavbi. V velikanski stavbi vlada čudovita skladnost. vsak najmanjši del ima svoj poseben namen in pomen, vsi deli se harmonično vjemajo s celoto, celota pa z vsakim posameznim delom.

Tako nekako si predstavljam, naj bi izgledala orlovska organizacija naše mladine: skladnost duha in srca med posameznimi udi pa celotno organizacijo po znanem geslu: eden za vse in vsi za enega! Bližnji in neposredni namen vaše organizacije je telovadba, ali to ni edina in ne glavna stvar. Vaše telesne vaje in sile morajo biti podrejene višjim zakonom in smotrom, le tedaj dobijo svojo polno vrednost kakor one vsakovrstne spake pri gotški katedrali. Ako bi te spake bile glavna reč, bi bila cela stavba zgrešena, sedaj pa pripomagajo k polnosti umetniške tvorbe. In nad vsemi temi nižjimi silami, stremljenji in zunanostmi mora

plavati višje bitje, duh, ki zaukazuje red, mir in skladnost. Kratko: višji vzgojni smoter vaše organizacije mora biti ta, da pripomore duhu do nadvlade nad telesom, nam materijo in njenimi silami ter slepimi nagoni. «Duh je, ki oživlja, meso ne velja nič», je rekel Kristus. V tej točki se čudovito vjemata krščanska vera in istinita civilizacija ali izomika, zakaj jedro izomike je istotako v tem, da pribori nadvlado duhu nad materijo. Dela mesa brez vodilne sile del duha rode le smrt in pogubo. V resnici civiliziran človek je le tisti, v katerem vlada duh, ki zna na uzdi držati telesne sile, nagnone in divje strasti, nasprotno v barbaru prevladuje le surova sila in materijalni užitek.

Moderni človek si je znal pokoriti in v svojo službo spraviti najsilnejše moči zunanje narave: parna moč, ogenj, elektrika, zakon utežnosti morajo služiti človeku. Toda če ne zna krotiti onih strašnih in temnih sil, ki besne v globinah njegove notranjosti, malo pomagajo vse one zmagovite pridobitve v zunanji naravi, ker se končno izrabljajo le v to, da strežejo živalskemu delu v človeku, vničujejo v njem, kar je neskončno več vredno, njegovo duševnost, ubijajo srce, um, voljo, delajo iz človeka sužnja najgrših pošasti, mesto da bi ga osvobajale in dvigale za gospodarja tvorne narave. Tako je človek podoben Prometeju v starogrški bajki: z železnimi okovi nebrzdanih razvad je priklenjen na pečino in jastrebi divjih strasti mu ključujejo osrčje.

Najhujše se ta neskladnost in nadvlada nižjih moči nad duhom javlja v ogabnih prestopkih in izbruhih spolnega nagona in v alkoholizmu.

To sta dva najnevarnejša sovražnika za mladega človeka, ž njima je v zvezi cela vrsta škodljivcev, ki človeka uničijo telesno in duševno. Vaša organizacija bodi močen ščit proti vsem vašim sovražnikom, ki vam prete s pogubo. Poleg telovadbe, ki goji gibčnost telesa in ga usposablja za najdrznejše telovadne bravure, se ne sme pozabiti duhovadba, gimnastika duha. Dobro urejena telovadna organizacija zahteva strogo disciplino, ki pa ne sme biti samo zunanja, temveč mora temeljiti na znotrajnem mišljenju in prepričanju.

Vaša organizacija vzgajaj v svojih članih pred vsem viteškega, v pravem pomenu moškega duha. Ko je staro viteštvo stalo na višku, se je moral novopotrjeni vitez s častno besedo in prisego zavezati, da bode vselej in povsod ščitil slabotne in zatirane ter da bo zlasti čuval žensko čast. Ženski spol imenujejo «nežni» ali «šibki» spol. Ni viteško in ne častno in moško, zlorabiti šibko žensko, da se streže lastnemu nizkotnemu poželenju, temveč to je znak breznačajnega in brezvestnega slabiča. Neprecenljive vrednosti je, če se mlad človek nauči držati sam sebe v disciplini napram ženskemu spolu. Celo sicer ne baš tankovestn laški pisatelj Mantegazza pravi, da mlad človek lahko sam izkusi blagodati čistosti in zdržnosti; spomin zdržnega in čistega mladeniča je živahen, misli prožne in plodovite, volja močna, značaj jeklen. Nobena mavrica na nebu ni tako lepa, kakor mavrica, ki jo siplje na človekove pozemeljske zadeve sijaj čistosti in zdržnosti.

Splošna bolezen pri mladih ljudeh je dandanes nervoznost in slabost srca. Največkrat je pa to posledica mladinskih spolnih pregreh in pa pijančevanja, te ostudne rak-rane na telesu našega naroda. Neukročena pohlepnost za opojnimi pijačami je znak pomankanja prave duševne kulture, znak znotrajnega barbarstva pod beležem navidezne zunanje kulturnosti in naprednosti. Treznost bodi sveta dolžnost vaše organizacije! Nikar ne posnemajte one organizacije, ki stoji v vam nasprotnem taboru in ki si skuša pridobiti pristašev s tem, da mladim ljudem pušča vse uzde glede spolnega življenja in ki svoje prireditve proslavlja z divjim pijančevanjem od mraka do belega dne. To so kvaritelji in zapeljivci mladine, ne narodni borci!

Vaša organizacija vzgajaj duha združnosti, zavest, da ste drug na drugega navezani. Človek kot družabno bitje more doseči svojo popolnost le v družbi in po družbi. Ta zavest vam bo tudi narekovala, da ni dovoljeno v svojo korist delati bližnjemu krivico in škodo na časti, imetju ali zdravju.

Krepko strnjena organizacija vzbujaj tudi zavest dolžnosti in vestnosti, ki je nujno potrebna socialna čednost, ki se pa dandanes le prerada pozablja. Dandanes ljudje poznajo le svoje pravice, o dolžnostih ne marajo kaj slišati. Brez tega je pa socialna blaginja tako nemogoča, kakor setev brez dežja. Zavedaj se vsikdar svojih dolžnosti kot član organizacije, dolžnosti in vestnosti v svojem poklicu in delu, do svojega domačega ognjišča, do domovine, do Boga! S tem bodi združena ljubezen do reda, zavest dolžnosti pokorščine do postavne oblasti, ljubezen in veselje do dela.

Znane so bajke, ki pripovedujejo, kako so nekateri ljudje znali s skrivnostnimi besedami in silami začarati in proizvesti nenavadne reči. Poznam tako besedo, ki je močnejša kot elektrika in para in to je: Hoteti! Moč krepke volje prestavlja gore, zmaguje največje težave, ki se očem zde večsilih nepremagljive. Tri sijajne zvezde naj svetijo vedno na obzorju vaše duševnosti: resnica, dobrotla in lepota. Po tem ozvezdju naj uravnava vaša organizacija vašo voljo. S krepkim «jaz hočem!» bodete odbili vse granate, ki lete na človeka v pozemeljskem življenju. Vedite pa, da pravo moč črpa volja le iz trdnega krščanskega prepričanja, vsi drugi svetovni nazori ne morejo dati človeku zanesljivega vodila in opore ter so podobni studentem, ki ne morejo vode držati. Pristno versko krščansko življenje vam bo podalo pravo prostost in polet, vaša organizacija in vaše lastno bitje bo res veličastna katedrala, veliki umotvor, nad katerim bo bdel angel duha in s prstom na ustnih ukazoval nižjim silam mir, red, skladnost. V tem zmislu veljaj vaši organizaciji krepki: Bog živi!

Marko Krajnc:

Orel, družina in občina.

Kaj je dalo slovenskemu orlovstvu v kratkih petih povojnih letih ta velikanski razmah? Izvrsten organizatorični aparat, ki si ga je orlovstvo znalo ustvariti, je gotovo svoje storil. Toda mrzla organizacija, če tudi železna, nima v sebi te moči. «Duh je, ki oživlja!» Duh skupnosti in medsebojnega prijateljstva je takoj po vojni zbral raztresene ude odsekov, družinski duh bratstva je množil orlovske vrste, jačil in bogatil okrožja ter dal slovenskemu orlovstvu tako čudovito naglo rasti!

Orlovstvo se smatra kot družina; a zaveda se, da je le umetna družina, umetna družba. Ne prezre, da obstoje pred njim in nad njim druge, od Stvarnika narave hotene, naravne družbe: družina, občina, država. Svojo glavno nalogo vidi v tem, da svoje člane vzgoji v najboljše člane teh naravnih družb in da pred vsem družino in občino prešine prav z onim duhom, ki je orlovstvo tako visoko dvignil: z duhom skupnosti in medsebojne ljubezni.

Družina

je celica družabnega življenja, pravijo krščanski sociologi. Družina podarja človeški družbi več nego ji more dati najbogatejše podjetje, ustvarili najlepša umetnost, zamisliti največja učenost: družina rodi in podarja družbi žive ljudi, ki naj izpolnujejo vsled smrti nastale vrzeli na tem, in množijo številno izvoljencev na onem svetu. Še nerojenemu posvečajo roditelji svoje molitve, novemu človeku velja njih delo in skrb in odpoved in vzgoja! Na detetu izkrvavi, bi skoro rekel, družina: materinstvo povzije telesne moči žene, vzgoja izčrpa njene duševne sile in moževa najboljša leta krajšajo očetovske skrbi. Družina je obenem celica, iz katere klijejo najdragocenejše socialne kreposti: ljubezen in zvestoba, nesebičnost, požrtvovalnost in samopozaba, prostovoljna podreitev in udanost. In dom najčistejše sreče človekove, kljub tolikerim križem in težavam! Dobri in zdravi otroci zbrani krog blagih staršev — kje na svetu najdete lepši prizor, kje več neskaljenega veselja? — Orlovstvo visoko ceni družino, v luči vere jo vidi ožarjeno s tajinstveno svetostjo. Noče odtegovati svojih članov od družinskega življenja in veselja. Ne za nadomestitev družine, ampak le za nje dopolnitev se smatra orlovska organizacija! Kako važnost polaga Orel na družino, kaže «Zlata knjiga», ki navaja Orle k spoštovanju in negovanju družinskega življenja tako-le: «Orel mora pošteno družinsko življenje s tem pospeševati, da daje sam vzgled ljubezni in pokorščine do lastnih staršev; jih nikoli z zapravljivostjo, pijančevanjem, ponočevanjem in nečistim življenjem ne žali; visoko časti posebno mater in s pridnim delom pospešuje rast domače hiše in posesti; svojo ženo globoko spoštuje in ljubi, otroke pa vzgaja v pokorščini in strahu božjemu. Najboljši Orli morajo biti tudi najboljše družinski sinovi in očetje! Najboljše Orlice tudi najboljše hčere in matere!

Nič drugega nego razširjena družina je

občina.

Saj se je občina naravno razvila iz družine. Sinovi so ostali, tudi ko so se poženili, s svojimi ženami ter otroki pri očetu v skupni hiši. Ko so teh otroci dorasli, so sinovi zopet ostali z ženami pri starših. Kmalu je postala ena hiša pretesna za naraslo družino, treba je bilo postaviti poleg nje druge, vedno nove, tako, da je nastala slednjic iz ene hiše vas, iz ene družine — občina! Občani so bili med seboj sorodniki ter so imeli skupno premoženje, predvsem skupno zemljišče. Ljudje so se sčasoma med seboj pomešali, občin danes ne tvorijo več krvni sorodniki, skupna zemlja je prešla v zasebno lastnino; tudi zavest in duh skupnosti občanov gineva. In vendar: koliko skupnih zadev se veže dandanes prebivalce občine! Korak na korak vidi pazljivo oko sledove in sadove skupnega gospodarstva in dela, skupnih skrbi in trudov. Skupna lastnina občinskega zemljišča, pašnikov in gozdov; občinske ceste in pota, brvi in mostovi, ki jih je zgradilo skupno delo; občinska hiša — vladna palača, v kateri se vodi občinska politika — in šolsko poslopje: ali niso obojih postavili in jih vzdržujejo skupne žrtve, ali ni oboje skupna last občanov? Družina sama si ne more napraviti vseh prometnih sredstev, ki jih potrebuje, ne more si sezidati ne vzdrževati sama potrebne kulturne naprave, šole: vse to napravi občina s skupnimi močmi občanov. In prav v tem je naloga občine: česar ne zmorejo posamezne družine vsaka zase, to naj izvrše združeno kot občina v skupnem delu!

Sad skupnih stremljenj in teženj občanov so tudi naše gospodarske organizacije: hranilnice in posojilnice, proizvajalne in nakupovalne, živinorejske, strojne zadruge, mlekarne itd. Kar je bilo v starih časih skupno zemljišče občanov, to je danes skupni kapital v obliki zadrug. V mestih je seveda skupno gospodarstvo občanov še mnogoterejše: tu imamo občinske vodovode, elektrarne, javne tehtnice, klavnice, mesnice, pekarnice. Vsaka teh skupnih gospodarskih naprav ojačuje medsebojno vez občanov in bi morala v isti meri okrepljati tudi zavest skupnosti, medsebojne vzajemnosti in ljubezni!

Na gospodarski skupnosti občanov je zgrajena njih duševna in duhovna skupnost izobrazbe, krščanskega usmiljenja in verskega življenja. Skoro pri vsaki župnijski cerkvi ima svoje prostore izobraževalno društvo za eno ali več občin, s svojimi raznovrstnimi odseki: mladeniški, pevskimi, dramatičnimi; po mnogih kraji jih so si občani s skupnimi žrtvami poleg osnovne šole za male zgradili tudi ljudsko visoko šolo za odrasle:

društvene domove. Ali ni ta duševna vez med občani še močnejša nego ona gospodarska? Skupno opravljajo občani dela usmiljenja do bližnjega, ko skrbijo za reže v svoji sredi! Včasih se čujejo pritožbe o bremenih občine za sirote in uboge. Pritožbe nad tem bremenom so pač najmanj upravičene! Druge žrtve gredo za tem, da se občinam olajša življenje; podpora, ki jo nudi občina ubogim in sirotam, ima namen, da najbolj ubogim ohrani življenje! Ravno v skupnem izkazovanju usmiljenja svojim režeem je občina najvernejša slika prvih krščanskih občin, ko so verniki imeli vse skupno. Svoje imetje so prodali in delili od tega vsem, kakor je bil kdo potreben. (Dej. ap. 2, 44.) Svoj višek pa dosega duševna skupnost občanov v nedeljo, ko se zberejo, da v skupni molitvi počastijo Boga, se mu skupno zahvalijo za dobre preteklega tedna, ga skupno prosijo za odpuščanje in se mu skupno priporočajo za pomoč ter blagoslov. Skupna radost jim je lepo okrašena domača župnijska cerkev, zgrajena od njihovih lastnih žuljev, vzdrževana od njihovih žrtev! Skupno duhovno veselje razlikuje po vsej občini in župniji dogodki, ki zavajajo vse občane: nova sv. maša, blagoslovljenje zvonov, kapelice, križa. Skupna žalost jih družijo ob spominu na rajne, bodisi na vernih duš dan, ali na dan, ki je posebej posvečen spominu v vojni padlih cele občine.

Celo pri dogodkih v občini, kjer je na prvi pogled interesiran v prvi vrsti vsak posamezni občan zase, najde globlji pogled neko skupnost: ista zemlja jim redi, isti dež jim napaja setve, ob istem času opravljajo isto delo. Skupna jim je nada na dobro žetev in skrb zanjo, skupno veselje, če so sadovi srečno spravljani. Grozeča toča in nevihta vzbujajo v vseh isti strah, kuga ogroža in zadene vse z isto boleščjo. Žalost in radost, skrb in strah in upanje: vse jim je skupno. Skupna pesem, skupne povesti, skupne navade in običaji!

V luči tega skupnega sožitja občanov, ki se izraža še v nebroj drugih pojavih, motri Orel svojo domačo občino! Čim več najde skupnih vezi, ki prepletajo občane, tembolj vidi v občini veliko družino, koje član je on sam. Vidi, da je občina njegova dobrotnica, koje dobrote, gospodarske in kulturne, uživa vsak dan. Zaveda se, da ima do občine tudi dolžnosti. S to zavestjo raste zanimanje in smisel za občino, sodelovanje v njeni upravi, pa tudi požrtvovalnost za skupno dobro občanov! Sam poln duha skupnosti, ki mu ga je vcepila njegova orlovska organizacija, prešinja, bodisi kot navaden občan bodisi kot občinski odbornik, s to zavestjo tudi svoje soobčane, dobro vedoč, da more občina dobro vršiti svojo gospodarsko in kulturno nalogo le, ako njeno delo za blagor skupnosti ožarja medsebojna vzajemnost in dejanska ljubezen občanov!

Dr. Karol Capuder:

Orel in slovenstvo.

Orlovstvo pomeni danes že izrazito smer, v kateri se razvija vzgoja našega naroda. Kot organizacija slovenske mladine hoče orlovstvo vzgajati mladino. Namen vsake vzgoje pa je, dati tistim, ki se jih vzgaja, vse, kar je dobrega in koristnega producirala na vseh poljih preteklosti. Vzgoja hoče dosedanje kulturne pridobitve ohraniti in mladino usposobiti, da na temelju preteklosti gradi dalje. Vsaka vzgoja, vsak pouk se mora pri tem naslanjati zlasti na materni jezik. Velika nesreča za tistega, ki se vzgaja izven doma v drugem jeziku, kakor ga govori njegov dom, kakor se ga je učil do svoje matere. Mnogo usodepolnih zmot med izobraženci izvira odtod, ker je bila njih vzgoja tuja njihovemu domu. Slovesek, največji slovenski vzgojitelj je lepo povedal, da nam je materni jezik ključ do omike. On je tudi s svojim delom pokazal, kako je treba pravilno vzgajati. Vzgoja mora računati tudi z narodovo preteklostjo, z narodnim značajem, z narodnimi svetinjami. Vsak narod, pa če je tudi bil zatiran, ima vendar v svoji preteklosti lepe momente, ima tudi svoje zvezde-vodnice, ima svoje slavne može, ki so ga vodili v težkih časih in ga ubranili uničenja. Vzemimo narodu njegovo preteklost in vzeli smo mu vse, uničili smo ga. Posamezni človek lahko zapusti dom, zataji vse, kar ga veže na preteklost, nikdar pa tega ne opazimo pri narodih. Še celo posamezni odpadnik, bode v težkih trenutkih življenja našel pot nazaj med domače. Pravi, da se pred smrtjo spomni materinega jezika tudi tak, ki ga že leta in leta ni govoril in o katerem so mislili, da ga je popolnoma pozabil.

Narodi imajo svoje značaje. Že na zunaj se ločijo, ločijo jih pa tudi lastnosti. Raznoličnost teh lastnosti je važen činitelj napredka. Vsled te raznoličnosti nastanejo tekmovanja in v tekmih leze človeštvo po kulturni lestvi kvišku. Bojevitost in miroljubnost, neugnano stremljenje po izpremembi in trdno vztrajanje pri spoznano dobrih uvedbah (konservativnost in naprednjaštvo) so v različni meri zastopane pri raznih narodih in v enem narodu se menjavajo dobe, ko prevladuje ena ali druga značilna poteza.

Vsak narod se oklene te ali druge naprave, ki mu postane narodna svetinja. Enemu je država bila njegova glavna skrb, državni ideji je vse žrtvoval, drugemu je zopet velika svoboda posameznika ideal. Veliko narodov se je z iskrenostjo oklenilo vere in je v njej našlo utehe v težkih trenutkih življenja. Mislimo samo na judovsko ljudstvo, ki je ohranilo idejo enega Boga tako čisto in jo rešilo za nas v temi poganstva. Samo to dejstvo zagotavlja judovskemu narodu trajno mesto v krogu kulturnih narodov.

Važno je, kako sprejemajo narodi tuje vplive. Nekateri se naglo oklenejo novih idej, pa jih tudi hitro zavrnejo, drugi jih predelajo in jim dajo svojo obliko.

Mnogo kulturnih vplivov gre mimo enega ali drugega naroda, ki noče v vsaki posebnosti slediti sosedom.

Slovenski narod ima vse lastnosti naroda. Lepo je razvil svoj jezik, svojo književnost. Za seboj ima nad tisočletno kulturno preteklost. Imel je svojo državnost, pozneje je vstopil vsled svojega zemljepisnega položaja v državno zvezo z drugimi narodi. Vendar je v majhnem obsegu vedno ohranil dele državnosti in se v občinah in deželah vladal sam ter se ohranil, dokler ni prišel čas, da si v zvezi z brati zopet osnuje lastno državo. Ostal pa mu je drag spomin na one organizme, ki so ga ohranili v težki dobi tuje odvisnosti.

V tisočletnem boju je razvil slovenski narod zlasti eno lastnost, to je vztrajnost. Ni pa podoben močnemu, neupogljivemu hrastu, ki ga vihar samo podrje, temveč bolj prožnemu drevescu, ki se upogne, pa se hitro spet vzravna. Neka mehka vpogljivost, pa vendar tudi značajna vztrajnost označujeta naše ljudstvo. Od nekdanje tuje občuduje in hvalijo slovensko ljubeznivost, našo prijaznost do tujcev. Odkritega, jasnega čela stopa Slovenec med svet. Tudi v težavah in bridkosti zna ohranili mirno dušo, saj je čez njegov rod prišlo že toliko viharjev in vse je preстал, vsem je kljuboval.

Najbolj pa občuduje tujec vernost našega naroda. Kedar prihajajo naši slovenski romarji v Videm na Laško in tam po kolenih drse po stopnicah in kamenitem tlaku krasne cerkve Matere Milosti (Madona delle grazie), se čudom čudijo Italijani in vzklikajo: «Kakšna vera!» Kako se čudi potnik, ko se pelje v vlaku čez slovensko zemljo in ga z vseh vrhov pozdravljajo cerkvice bele. Še bolj pa se čudi, če stopi v te cerkve in vidi tam njih krasoto. Koliko je dal in da Slovenec za čast božjo. Pa te cerkve niso prazne. Na stotisoče romarjev in vernikov jih obiskuje. In ti verniki niso nepoučeni v verskih rečeh. Oni dobro vedo, zakaj romajo, zakaj obiskujejo cerkve, ne žene jih prazno zaupanje. Z molitvijo, s sprejemanjem sv. zakramentov trkajo na vrata, ki se jim tudi odpro. Vsak objektivni opazovalec te ali one narodnosti, tega ali onega prepričanja cenil to najbolj karakteristično potezo slovenstva. Nič ne de, če so tudi med nami, ki bi raje videli mesto cerkev — sokolske domove, slišali mesto Kristovega evangelija — materialistične nauke sokolskih voditeljev. To so izjeme, ki samo potrjujejo pravilo, da je slovenski narod v svojem bistvu katoliški.

Z vsem tem računava orlovstvo in je po tem uravnalo svoje delo. Orlovstvo je danes ščit slovenstva. Dne 15. decembra 1918 je bil prvi narodni praznik v slovenskem Mariboru. V slavnostnem sprevedu je tedaj korakal «Orel». V odločilnem trenutku, ko je šlo za slovenski Maribor, je z odločno gesto ustanovitelj mariborskega «Orla» dr. K. Verstovšek predstavljal ospanjenim nemškim oficirjem slovenskega pesnika Maistra kot poveljnika mesta. Ko je v ogroženem St. Ilju slovenski duhovnik postavil tabor slovenstva v «Slovenskem domu» (1910), kjer je ob skrajni meji vihrala slovenska trobojnica, tedaj se je «Orel» postavil na ta branik narodne posesti in ustrašil se je te nove bojne organizacije prvobornik nemštva pastor Mahnert in opozoril vesoljno nemštvo na slovensko bojno četo Orlov v romanu «Die Hungerglocke.»

Ob skrajni južni slovenski meji tam v goriških Brdih se je dve leti poprej osnoval v Števerjanu Orel. Mlada četa je korakala s slovensko trobojnico, tem prekrasnim simbolom slovenstva, skozi Gorico v Miren. Prvič so tedaj prinesli slovenski fantje trobojnico skozi mesto in nazaj. Laška mestna družal ni imela poguma iztrgati mladi, disciplinirani četi njene zastave.

Povsod je Orel nastopal, kjer je bilo treba braniti narodu čast in njegovo posest. Povsod, kjer se je zbiral narod, tam je bilo, tam je in bo mesto Orlu. Poglobiti slovenstvo, ohraniti ideale, utrditi lepe lastnosti, izsekati pa tudi vse, kar je slabega, izkoreniniti razvade, disciplinirati narod, opremiti ga z vsemi potrebnimi sredstvi za nadaljnji boj za obstanek — je naloga orlovstva z ozirom na slovenski narod. Orel pa naj nese tudi ime in slavo svojega naroda med svet, naj mu pribori častno mesto v zvezi narodov, tako bo deloval za njegovo

«slavo in čast.»

Dr. Jos. Jeraj:

Novo orlovsko občestvo.

Življenje moramo bolj ljubiti ko logiko. Dostojevskij.

Našo orlovsko organizacijo navadno imenujemo mladinsko organizacijo. Zdi se mi, da v tem naslovu še nekaj manjka. Orel nam ne sme biti samo vzgojna, izobraževalna organizacija, temveč mora postati nositelj nekega skrivnostnega, duševnega življenja, ki bo kakor ogenj od zgoraj zajel ves naš narod in vse naše ljudstvo in ga povedel do novega, iskrenejšega življenja.

Današnji civilizaciji ne manjka izobrazbe, tehnične in umstvene popolnosti, pač pa ji manjka duše, iskrenosti, notranje toplote ljubezni. Mi imamo le golo zunanjo civilizacijo, a nimamo kulture, ki ne obstoji samo v znanju, temveč v notranji srčni iskrenosti. Ker nam te primanjkuje, zato se sredi današnje velike civilizacije in ogromnega napredka čutimo nezadovoljne in kakor tuji na svetu. Od samega izobraževanja, napredovanja, bistroumnih načrtov in dela smo postali mrtvi in starikavi, brezdušni stroji, ki jih žene naprej le neizogibljiva sila brez vzvišenih občutkov in idealov. Življenje nam je tako postalo nekaj sovražnega, nedomačega, postali smo ga siti in loteva se nas neka starikava brezdušnost, ki napravlja življenje nezno.

Ko so prvi kristjani v Rimu zgubili svojo naravno domačijo, so bežali v katacombe in tam našli novo duševno domačijo. Podobno kakor prvi kristjani moramo tudi mi moderni brezdomovinci iskati novo domačijo za svoje duše in ta je naše orlovstvo, ki je katoliška mladinska organizacija.

Orlovstvo je kot mladinsko vzgojno društvo sposobno, da nam da nazaj dušo, veselje in iskrenost za življenje. Mladina je kakor razkošen kralj, ne računa, ne grabi sebično skupaj, le proč daje, se žrtvuje. Živi od notranjih svojih moči, od polnosti svojega notranjega življenja, kakor genialen človek prezira vse zunanje tvarine in se opaja na lastni, notranji energiji in duševnem bogastvu. Orel zbira mladost pod svojim okriljem, zato je kot nositelj mladostnih, življenja polnih idealov sposoben, da vzame naši kulturi starikavo tujenost in ji da nazaj življenje in dušo. To bo Orel tudi dosegel. Neki srednjeveški kipar je visoko na pročelju več mesecev klesal čudovito lep kip, ki pa se s ceste ni nič videl, ker je bil previsoko. Ljudje so se umetniku smejali in se mu rogali, češ, čemu tvoj trud in delo, saj se nič ne vidi. Kipar pa jim odgovori, da ne delo za ljuse nič ne vidi. Kipar pa jim odgovori, da ne dela za ljuse veselje k temu priganja. Bil bi srečen, tako jim pravi, če bi ne klesal in ustvarjal. Naša mladina v Orlu je tudi kakor genialen umetnik. Fantje ne delajo v orlovstvu, ker imajo od tega korist ali slavo, marveč ker jih vanj vleče neka skrivnostna sila. Orlovstvo jim je velik ideal, za katerega gorijo. Orlovstvo je mistično katoliško vi-teštvo, katerega se oklepa naša slovenska mladina in instinktivno čuti, da je to nekaj velikanskega, kar se ne da plačati z denarjem ali s častjo.

Zadnji razlog, ki daje tako gigantsko moč orlovstvu, je ta, da je gibanje katoliške mladine.

Katoličanstvo je kot mistično pripravljeno na združitev z brezkončnim idealom Bogom tista nadnaravna sila, ki daje orlovskemu pokretu nadnaravni sijaj. To, kar je božje in mladinsko, si je jako blizu, in če si mladina osvoji božanske ideale, postane sila, ki vse potegne za seboj. Ali sedaj razumete magično moč orlovstva na slovenski narod? Ali sedaj pojmuje, zakaj fant zardi, ko sliši orlovsko himno: Dvignite, Orli . . . Božanski in mladeniški ideal mu razpali srce, da pozabi vse pozemeljsko, trmo, sebičnost in zunajost in gori le za svoj ideal. Prevzeta od takega vzvišenega ideala doživlja naša mladina veliko duševno življenje, ki daleč nadkriljuje ta svet in njegove nizke in sebične metode.

Če hočemo, da bo naš narod srečen, mora orlovstvo in njegovi ideali postati kulturna svojina celotnega našega narodnega življenja. Mladinsko gibanje orlovstva mora postati ljudsko gibanje. Njegovi ideali, vzgoje in metode morajo postati ljudski ideali, vzgoja in metoda. Z njegovim duhom moramo prešiniti vse naše življenje. Potem nam civilizacija, omika in izobrazba našega ljudstva ne bodo več problem posredovanja kulturnih pridobitev, temveč iracionalni problem kulturnih izobraževalcev. Ne bomo se več tako zelo potegovali za ljudsko izobrazbo, civilizacijo, stvarne dobrine, temveč predvsem za ljudske izobraževalce, za velike, navdušene, iskrene in ljubeče ljudi. Ganjenost in navdušenost za ideal je glavno.

Orlovstvo tudi ni samo skupina ljudi, ki jih družijo slučajno isti veliki ideali, temveč velika organizirana družina, kjer vlada vzajemna iskrenost in ljubezen med člani. Ta se izraža v orlovskem bratstvu. Vsak član je brat po srcu in duhu. Četudi prideta dva popolnoma tuja Orla skupaj, ki se nista še nikdar v življenju videla, vendar jima srce vzplapola od ginjenosti, ko si podata bratsko roko kot sobojevnika za ideale velikega orlovskega občestva. To orlovsko občestvo bratstva nam dokazuje, da srečno človeško življenje mora sloneti ne samo na skupnosti dela, temveč življenja. Le kjer ljudje ne samo skupno delajo, temveč živijo skupno duševno življenje, se stvarja prava socialna kultura. Družina se ne stvori, da samo oče, mati in otroci skupaj delajo, temveč skupaj živijo v skupnosti iskrenih čustev ljubezni in zavesti, da imajo eno dušo. Trajne države in narodi tudi ne nastajajo po formulah ali političnih potezah državnikov, temveč po iracionalnih čustvih medsebojne ljubezni, zavesti duševne skupnosti; življenje jih vsvarja, ki klije iz skritih globin (Slovenci, Hrvati in Srbi tudi naj tako rastejo v občestvo Jugoslavije). Podobno tudi ne moremo vstvariti srečnejšega, iskrenejšega življenja na svetu, ako se ne povrnemo k iracionalnim vrednotam orlovskih idealov. Sam razum, organizacija, socialna zakonodaja, finačna in gospodarska politika, da, tudi ne stroga pravičnost, ne bodo napravili človeškega življenja srečnega in iskrenega, ako mu ne damo nazaj duše, idealov, ki bodo storili, da ljudje ne bodo samo mislili in delali kot stroji, temveč tudi se navduševali in bodo ganjeni.

Še nikoli ni bil promet in občevanje med ljudmi tako razvito, kakor v našem modernem času. In vendar moramo reči, da so si ljudje kljub olajšanem prometnim sredstvom našega časa duševno bolj tuji kot kedaj poprej. V srednjem veku sta sv. Tomaž in sv. Frančišek Asiški potovala po različnih deželah in učila narode, kojih jezika nista niti poznala. Imela sta velikanske uspehe. Kajti narodi si razvlic različnim jezikom in šegam niso bili tuji, ker so imeli skupno dušo — eden veliki katoliški ideal. Kako hladni in tuji pa so si danes narodi med seboj, čeravno se goji lingvistika in dobro znamo tuje jezike. Za prave medsebojne odnose med narodi in človeško občestvo ne zadostuje samo zunanje poznavanje jezika, temveč potrebujemo notranjega jezika, medsebojne skupnosti duševnega življenja. Ta skupnost duševnega življenja in idealov napravi, da se n. pr. ob mednarodnih orlovskih prireditvah (orlovski tabor v Brnu in Mariboru) narodi, ki se po je-

ziku ne razumejo, duševno čutijo čisto eno, kakor da bi bili že od davnaj ena družina. Ljudje si stiskajo ob takih prilikah iskreno roke in se pozdravljajo, čeravno z besedo ne morejo razodeti svojih čustev. To zna storiti le skrivnostna moč orlovskega ideala, ki se ne da popisati, temveč samo čutiti. Zato želimo ob 15letnici Orla v Mariboru samo to, da bi v malem storil med svojimi člani tako občestvo vzajemne iskrenosti, ljubezni in navdušenosti za kat. orlovstvo, da bo sposoben ves Maribor zajeti in oploditi s svojimi ideali.

Roman Bendé:

Orel, fant s fare.

«Zlata knjiga» je ustvarila iz Orla prvotnega tipa pravega fanta s fare. Zlata so zrna «Zlate knjige»: V njej so nanizane smernice za duševni in telesni razvoj mladega človeka. Orel, vzgojen po smernicah Zlate knjige ne bo samo fant s fare, ampak dika, ponos in veselje fare.

Zakaj?

Poglejmo v orlovski pravilnik, ki je evangelij pravega orlovskega duha!

Orel, ki je zvest svojim načelom je veren kristjan, odločen katolik. Ta njegova živa vera, ta najdražja dedščina pa se ne zreali v hinavskem bogomolstvu, temveč v odkritem izpolnjevanju verskih dolžnosti. Kjerkoli nanese med ljudstvom razgovor na versko polje, bo dobropoučeni fant z orlovsko iskrenostjo, jekleno odločnostjo brez surovih žaljkov, povsod neustrašeno izpričal svoje pravo prepričanje.

Pri tem mu bo smernica veliki nauk našega Učitelja: Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe! Naš bližnji, brat in sestra v Kristu Gospodu — naj pod neodoljivim vplivom požrivalne ljubezni pravega Orla, začne spoštovati, kar je prej mogoče zaradi osebe sovražil. Idealna orlovska organizacija in ž njo sleherni član in članica imej zapisano kakor talisman v svoji duši besede sv. Avguština: «Nasprotnik načela, a prijatelj osebe» Koliko zla, nepotrebnih prepričanj in sovraštva bi se v fari preprečilo, ako bi vsak Orel, vsaka Orlica se ravnala po tem zlatem načelu!

V duhu orlovskih načel je, da ljubimo svoje sovražnike, jim odpuščamo, da, celo zanje še molimo. Ako bo Orel po mestih, kakor po deželi, obvarujoč svoj orlovski ponos, viteško in pravično nastopal proti soljudem, ki so morda različnih verskih ali političnih naziranj, bo rastle njegov ugled.

Orla, fanta s fare torej čaka vzvišeno poslanstvo presnavjalca sedanje družbe. Tak Orel se bo prikupil, bo vzbudil vsepovsod: pri svojih načelnih in osebnih nasprotnikih spoštovanje in simpatijo, bo vzor svoji fari, veselje svojih staršev, ponos organizacije.

Lepi so spomini orlovske mladosti, kakor prostrana cvetna greda, ožarjena z nimbom jutranje zarje, vzbujene od psalmov drobnih ptičic. Starši, ki zaupajo svojo mladino orlovski organizaciji vedo, da so nežna drevesca v oskrbi dobrega Vrtnarja, ki bo skrbel, da bodo pognala globoke korenine in visoke, ravne, vnebosegajoče vrhove in ne morda pohabljeni, skrivljeno grmovje, ki raste na vse strani brez smeri.

Res, da niso Orli sami angeli, ker takih mi smrtni ljudje ne moremo vzgajati. Pač pa so, in v kolikor niso, naj bi bili vzor fantje, poštenjaki, tihi kulturni delavci, ki po trudem dnevu sežejo po knjigi, po telovadnem orodju, stopijo na gledališki oder ali zapojejo, ali pišejo itd. Vse to ne radi častihlepnosti ali sebičnosti, ampak radi žeje po izobrazbi, po pravi dušni hrani.

Zato, bratje in sestre! Preglejmo — ne naše vrste, ampak naše delovanje, naše govorjenje in obnašanje, naše veselje, vse naše napore in načrte — in se vprašajmo: Ali smo pravi Orli po duhu Zlate knjige? Ni še Orel vsak, kdor nosi krog z rdečo srjeco in ne Orlica s «šik oblekico», zglajeno v ritmične gubice Lepemu, zdravemu telesu je treba uliti zdravega duha! Človek se uči, spopolnjuje, dokler živi. Zato ne bo težko, da popravljamo, kar se le popraviti da. Vrzimo od sebe vso navlako teme in vzemimo v krepko roko visoko in široko žareče plamenice sebi in bližnjemu v luč! Orel, fant s fare — ne bo toliko silil k zabavi, kakor k duševni izobrazbi. Vsako lepo knjigo bo kupil, čital dober časopis. Saj ima denar, ker varčuje in ne pijančuje. On vzbuja zavist drugih fantov od fare; ako je moder, bo pristopil k zavistnemu tovarišu iz svoje mladosti in mu bo povedal lepo besedo, ki bo našla lepo mesto in rodila čudežno spremembo. Ako bodo Orli tako delovali v duhu misijonske ljubezni in ne bodo pod vplivom predsodkov slepo sovražili vse drugo izven svoje organizacije, potem smemo upati, da bode dobršen del naše podeželske surovosti sam od sebe izginil. Zato ravnajmo časih nekoliko napačno oni starejši ljudje, ki učijo mladino: Ogibaj se sosedovega, tak je in tak, pri tistem društvu je itd. Brat v Bogu: Ne ogibaj se ga, ampak z ljubeznijo zasleduj njegova pota, povabljal ga na prireditve lastnega društva, na surovosti odgovarjaj mirno in dostojanstveno, a ne bojazljivo. Tako bo iz tvojega misijonskega dela vedno nekaj obviselo na morda hrapavi duši tvojega načelnega ali osebnega nasprotnika, ki pa je vendar tvoj sočlovek, ustvarjen po podobi istega Boga, kakor ti.

Napisal sem te skromne vrstice z vročo željo, da padejo nauki idealista v sveže brazde orlovskih src in rodijo plemenit sad. Ako bo orlovska mladina živela v pravem, svobodnem orlovskem duhu, ki naj veje iz javnega in zasebnega delovanja vsakega člana in članice, — bo blažen mir vesti, zavest storjene dolžnosti

do sebe, sočloveka in države, plemenita zavest, ki ima svoj izvor v vsakem tudi najmanjšem dobrem delu in žrtvi za dobro stvar, neskaljeno veselje do dela in truda, zavest, da so naši vzori večni in naši cilji vzvišeni nad dnevno politiko, zavest, da so orlovski nauki telesno in duševno zdravje in moč — prebogato plačilo. —

Bog živi Orla, presnovatelja človeške družbe v duhu svet odrešujočega nauka Ljubezni!

V nedeljo, 7. X., vsi k telovadni akademiji Orlov pri Götzu. Nastopi mednarodna tekmovalna in vzorna vrsta Orlovske podzveze.

Politični položaj.

Solski zakon. Na seji odseka za šolski zakon se je razpravljalo o prehodnih naredbah, ki govore o razvrstitvi v nove kategorije, katere so po novem zakonu samo tri. To je zelo težko, ker so v Srbiji srednješolski profesorji razdeljeni na 12 kategorij. Pri uvrstitvi učiteljev veronauka v novi zakon se je pozabilo na doktorje bogoslovja. Poslanec Škulj je stavil predlog, da se doktorji bogoslovja lahko uvrste brez proforskega izpita. Ta predlog je bil sprejet. Največ se je razpravljalo o konkurzu. Opozicija je predlagala, da konkurz ostane, med tem ko so bili radikali za vladni predlog, po katerem ima minister za prosveto pravico premeščati profesorje in učitelje po svoji volji. Načrt novega šolskega zakona vsebuje ukinitve krajin, okrajnih in višjih šolskih svetov. S tem bo ukinjeno še tisto malo šolske avtonomije, ki je ostala. Jugoslovanski klub je na svoji današnji seji o tem razpravljal in sklenil, da bo vodil boj, da ostanejo vsi šolski sveti z neokrnjeno šolsko avtonomijo.

Na seji ministrskega sveta dne 2. t. m. se je sprejel zakonski načrt, ki ga je izdelal Nikola Pašić, da se mnogim Srbijancem dajo posebne plače pod vidom nacionalnih borec. Na to so razpravljali o zakonu o centralni upravi. O tem se je vnela daljša debata, v kateri se ni prišlo do sporazuma, ker ministri niso bili edini v tem, koliko ministrstev naj bi se ukinilo. Vseh ministrstev je namreč 18, dočim jih novi zakonski načrt določa samo 12. Značilno za radikale je, da so se zedinili v tem, da se ukineta ministrstvo za socialno politiko in ministrstvo za agrarno reformo, čigar agende prevzame kmetijsko ministrstvo. Ukine se tudi ministrstvo za konstituantno, glede ministrstva za vere pa se niso mogli zediniti. Zakon hoče vlada uveljaviti do 20. t. m. Tej seji je nekaj časa prisostvoval tudi pokrajinski namestnik za Hrvatsko dr. Cimič, ker so se ministri posvetovali o parcelaciji. Vlada namerava v teku 2 do 3 dni likvidirati pokrajinski upravi za Hrvatsko in Slovenijo in so tozadevna navodila že dana. V teku nadaljnjih 5 do 6 dni pa se razdeli Vojvodina na oblasti in sicer tako, da se vse oblasti pripoje beograjski, oziroma smederevski oblasti, a od bivše Vojvodine ostane samo ena oblast. Radi tega se je vršila seja poslancev iz Vojvodine, ki so z vladno akcijo zelo nezadovoljni.

Jugoslovanski klub proti ukinitju ministrstva za socialno politiko. Vlada misli ministrstvo za socialno politiko tako razpustiti, da bi oddelek za invalide in dobrovoljce prešel na vojno ministrstvo, stanovanjski oddelek na pravosodno ministrstvo za socialno politiko oddelek na pravosodno ministrstvo, oddelke za prehrano pa na notranje ministrstvo. Jugoslovanski klub je na svoji seji sklenil, da bo pričel odločno borbo proti ukinitvi tega ministrstva in zahteval, da se ukine ministrstvo za narodno zdravje, njegove agende pa prenese na ministrstvo za socialno politiko.

Poslanske dnevnic. Finančni minister je ponudil zvišanje poslanskih dnevnic od 180 na 250 dinarjev, vladni poslanci so pa zahtevali dnevno 300 D. To so tudi dosegli, ker vlada ni skopa za svojo glasovalno mašino. Proti povišanju so bili Jugoslovanski klub, zemljoradniki in pa socialist.

Po svetu.

Vojaške priprave Madžarske. Madžarsko vojno ministrstvo je vpoklicalo pod orožje vse moške, stare 20 do 25 let. Vsak je moral podpisati izjavo, da stopa prostovoljno v vojsko. Iz Budimpešte pa so odstranili skoro vse vojake, ter jih poslali v provincijalna mesta, da ne bi zastopniki antante zapazili oboroževanje. Za izvežbanje novincev so določeni najbolj inteligentni oficirji, ki pripadajo legitimistom ali pa «probujajočim Madžarom». Vznemirljivo je dejstvo, da so po celi Madžarski razširjene vesti o vojaški zvezi z Bolgarijo, ki je naperjena predvsem proti Jugoslaviji. V Budimpešto je te dni prispel tudi odposlanik Todora Aleksandrova, ki bi naj proučil borbeno pripravljenost Madžarske.

Požar mesta Vratca v Bolgariji. V Vratci v Bolgariji je te dni nastal požar, ki se je rapidno razširil vsled hudega vetra na vse dele mesta. Vsled požara se je vnelo tudi dvojne skladišče za municijo in eksplodiralo s strašnim učinkom. Prebivalstvo je v paniki zapustilo mesto ter si rešilo komaj golo življenje. Popolnoma je zgorelo 250 hiš, mnogo jih je pa ostalo brez strehe. Število žrtev še ni ugotovljeno, gotovo jih pa bo veliko. — Škoda znaša najmanj 100 milijonov levov. Sumijo, da

so namenoma zažgali komunisti, ki so hoteli v nastali paniki rešiti svoje zaprte voditelje. Močna vojaška straža, ki je čuvala zaprte komuniste, pa je njihovo name-ro preprečila.

Francoški senator Bérenger, ki obiskuje vse države, ki so prosile za francoske kredite, se je iz Jugoslavije podal v Rumunijo. Listi poročajo, da je senator povdarjal, koliko važnosti polaga Francija na močno, dobro oboroženo Rumunijo in koliko ji je na tem, da bi se mala antanta učvrstila. — Seveda v prvi vrsti v slepi pokorščini do Francije.

Vprašanje Besarabije. Razni listi so raznesli vest, da je sovjetska Rusija priznala rumunsko aneksijo Besarabije in da tvori to priznanje podlago za sklepanje trgovskih in političnih pogodb med obema državama. Vse to pa ne odgovarja resnici, rusko stališče do Besarabije je ostalo neizpremenjeno in v Tripolisu so se sestajale ruske in rumunske komisije samo radi zadev tehničnega značaja, da bi se preprečili razni obmejni spori in spopadi ter ugotovila prometna določila. O priznanju Dnjestra kot pravne meje se sploh ni govorilo.

Boj za nemški prestol. V Nemčiji je v kratkem pričakovati velike ofenzive reakcionarcev. Prvi znak temu je vedno bolj očividni prelom med meščanskimi in socialistično stranko. Cilj desnoradikalcev je strmo glavljenje republike, kar bi dosegli z uvedbo desnoradikalne diktature. Mesto republike bi se zopet uvedlo monarhijo, vendar pa si še nemški monarhisti niso na jasnem, katera dinastija naj zasede nemški prestol. Bavarski reakcionarci so za Wittelsbachovce, dočim bi drugi imeli radi bivšega prestolonaslednika Viljema Hohenzollerna. Po vesteh angleških listov se bije med tema dvema dinastijama hud boj za medvedjo kožo — nemški prestol. Vprašanje pa je, če ne bodo ostali obe dve dinastiji na cedilu, ker večina nemškega ljudstva je še vedno za republiko.

Rusija glede nevarnosti nemškega preobrata. Listi citirajo odlomke iz Trockijevega govora o situaciji v Evropi. Z ozirom na nevarnost nemškega preobrata je Trocki izjavil: Rusija hoče pred vsem mir. Ruska rdeča vojska v nobenem slučaju ne bo prekoracila rusko mejo, pa če bi bila tudi siljena k temu. Če bi se pa nemški monarhisti sporazumeli z antanto ter dobili od nje nalogo oboroženega pohoda proti Rusiji, potem bi se Rusija seveda branila in borila. Trocki dodaja, da še ne veruje v to možnost. V nobenem drugem slučaju se ruska vlada noče mešati v nemško državljansko vojno.

Hrvati v Burgenlandu. Hrvati, ki živijo v Burgenlandu, bodo pri volitvah v pokrajinski zbor nastopili s svojo hrvatsko listo in nadajo se, da prodrejo z enim kandidatom.

Dnevne novice.

Današnja slavnostna številka «Straže» ima namen pojasniti širši javnosti: kaj je Orel in kaj hoče. Orlovstvo zajema danes že vso slovensko mladino, zato je nujno, da smo si o takšni organizaciji povsem na jasnem. Orlovski del te številke je uredil podpredsednik Orlovskega odseka v Mariboru. Želimo, da se poglobi v bistvo orlovstva pred vsem naš inteligentni naraščaj, kakor tudi vsi, ki so poklicani v prednje vrste vseh naših organizacij.

Izrekamo zahvalo vsem, ki so omogočili to slavnostno orlovsko številko «Straže.» Pristréni: Bog plačaj! vsem sotrudnikom, uredništvu lista, lastniku lista Kat. tiskovnemu društvu, zlasti pa šem ravnatelju Tiskarne sv. Cirila g. dr. Jerovseku. Vsem orlovski: Bog živi! — Odbor Orlovskega odseka v Mariboru.

Najbolj «preobložen» z delom je bivši minister Ivan Pucelj. Od svojih somišljenikov dobiva na teden «toliko» pisem, da kar na vsa odgovori v «Kmet. listu», da se vidi, kako in koliko se trudi gospod Pucelj. Drugi poslanci rešujejo svojo res obilo korespondenco potom navadnih pisem, ker so ti odgovori ponajveč čisto osebne-ga značaja, le gospod eksminister Pucelj so glede odgovarjanja na zasebna pisma nekako čisto slabostojna posebnost. Puceljevi odgovori na zasebna pisma, ki jih objavlja «Kmet. list» najlepše dokazujejo slabost — ne ničevost Samostojne.

Med Belo in Črno roko so pod samoradikalnim režimom prenehali vsi tihi kompromisi, ki so bili poprej za časa koalicije že doseženi, in staro sovraštvo bruha z vso močjo zopet na dan. Primerov za to je mnogo. Prej se je vrnil iz emigracije polkovnik Gojkovič, ki je bil kot črnoroček in contumaciam obsojen. Ker je pihal poprej drug veter, so Gojkoviču napravili nov proces in ga oprostili. Sedaj se je pa vrnil drugi obsojenec major Radoje Jankovič, ki je živel na Dunaju. Z njim se pa sedaj čisto drugače postopa. Vojno sodišče je zahtevalo od policije, da ga aretirajo in odda v kaznilnico, da tam obsedi kazen, na katero je bil v Solunu obsojen. Mnogi beograjski listi se zgražajo nad takim postopanjem, ker zakon določa, da se mora vsem v odsotnosti obsojenim napraviti nov proces brez priznanja že izrečene obsodbe. Drug primer ostrega kurza proti Črni roki se je pokazal, ko so bili v nedeljo v Beogradu svečano pokopani zemski ostanki vojvode Vuka (podpolkovnika Popoviča), ki si je pridobil velikanske zasluge s svojo izredno hrabrostjo in sposobnostjo v vseh zadnjih vojnah in je padel junaške smrti na Kajmakčalanu. Pokopan je bil v Solunu in od tam so ga prepeljali v Beograd. Pri pogrebu je bila velika množica ljudstva, vlada je pa to svečanost očitno bojkotirala, ker je bil podpolkovnik Popovič črnoroček. Zastopnik vojnega ministra je samo za kratek čas prišel v cerkev, drugi vladni ljudje so se pa nalašč za ta dan odstranili iz Beograda.

Črni dan slovenskega naroda se mora imenovati 1. oktober, ker je na ta dan 400.000 Slovencev pod Italijo prišlo ob svojo slovensko šolo. Dne 1. oktobra je uvedla šolska oblast v Italiji v 1. razredu na vseh slovenskih šolah italijanski učni jezik. Vsi učitelji so dobili nalog, da slovenske otroke v 1. razredu poučujejo samo laško. Slovenski učitelj mora s slovenskimi otroci govoriti le samo v italijanskem jeziku. Sloveščina naj se uči kot neobvezen predmet in še to izven učnega načrta ob posebnih urah kot prost predmet. V štirih ali petih letih ne bo v Italiji niti ene slovenske šole več! Mussolini sam je osebno izjavil, da je njegov načrt: poitalijančiti vse Slovane ob meji, da kadar bo prišla Jugoslavija tja, da ne bo imela tam kaj iskati! Če odgovorni državnik Italije tako cinično kaže sovraštvo do svojih slovenskih državljanov, kaj naj si mislimo šele o njemu podrejenih oblastih, ki njegove načrte izvršujejo. Naš življenj je pod italijansko fašistovsko diktaturo brez vsake moči, zato pa smo tembolj dolžni Jugoslavo in tudi beograjska vlada informirati kulturni svet ter ga zainteresirati nad tem nezaslišanim nasiljem, ki se vrši nad našim narodom v Italiji.

Pametna naredba. Vojno ministrstvo je izdalo naredbo, glasom katere za potovanje v inozemstvo ni več treba dovoljenja vojaških oblasti, ampak zadostuje dovoljenje policijske oblasti, oziroma ministrstva za socialno politiko.

Likvidacija Balkanske banke. V sredo se je vršila v Zagrebu likvidacijska razprava Balkanske banke. Iz Beograda je prišlo šest zastopnikov raznih bank, ki so bili zelo ogorčeni ter so zahtevali, da se krivci zapro. Zastopniki zagrebških bank se trudijo za poravnavo in izognitev konkurza. Razprava je bila preložena na dne 23. t. m.

Lep zaslužek na račun države. V Šabcu je trgovec Mile Gojčič, ki je kupil pred dvema letoma hišo za 220 tisoč dinarjev. To hišo je popravil in zabil v razna popravila dobrih 500 tisoč dinarjev. Sedaj je ponudil to hišo za šabačko pošto državi za tri milijone dinarjev. Gospod Mile je velik prijatelj vladne stranke in ta mu bo rada omogočila, da si bo na lahek način zaslužil dva milijona in 300 tisoč dinarjev.

Poneverba na veliko. V Pančevu je poneveril te dni davkarski uradnik Jelek 750 tisoč din. državnega denarja. Poneverjeni denar je razpodelil raznim osebam, med drugimi tudi nekemu poslancu. Ta poslanec ima sicer več milijonov vredno posestvo, ki je pa tako zadolženo, da pride vsak čas na boben. Ko so zapazili defraudacijo, so zaprli defraudanta in poslanca, a poslanca so izpustili, nepoštenega uradnika pa pridržali v zaporu; država se bo obrisala za celih 750 tisoč D, ker Jelek nima nič.

Lepo udelana jelenova koža, ki je dolga 2 m in širina 1.30 m, je na prodaj pri Horvatu v Kamnici.

Za železničarje.

ZAKON O ŽELEZNIČARJIH.

Zakonodajni odbor je dne 28. septembra dokončal razpravo o zakonskem predlogu o železničarskem oseboju. O kakovosti tega zakona se je že mnogo pisalo. — Kratko rečeno: **Zakon predvideva sicer zboljšanje plač železničarjem vseh kategorij od 25 do 75 odstot., a vendar je celi projekt tak, da je po večini za naše razmere nesprejemljiv.**

Dve določbi novega zakona sta naravnost drakonični: **štirimesečna do triletna doba sprejemanja ali nesprijemanja starih železničarjev v službo.** Z razglasitvijo tega zakona bodo namreč vsi železniški uradniki, uslužbenci in delavci stavljeni na «razpoloženje». In to se bo v triletnem roku «zbiralo» in «odbiralo». — Druga velika krivica se bo godila železničarjem po novih disciplinskih predpisih. Ti predpisi predvidevajo drakonične kazni za vsako malenkost. Železničar nima z zakonom zajamčene nobene sigurnosti, da se bodo disciplinarne preiskave vršile nepristransko, ker je sestava discipl. komisij za železničarje, posebno nižjih kategorij nesprejemljiva. Te dni pride zakonski predlog po «kratkem postopku» v plenum skupščine. Tu je sedaj vsaka debata ali spreminjalni predlog po slovniku izključen.

Radi tega so poslanci Jugoslovanskega kluba: dr. Hohnjec, Gostinčar, Kugovnik in Žebot v zakonodajnem odboru in že poprej v sekciji stavili k vsakemu členu izpreminjalne predloge v smislu zahtev železničarskih strokovnih organizacij.

Omeniti moram, da smo hvala Bogu po dolgotrajni borbi v marsičem uspeli. Tako na primer lahko beležimo uspehe glede prometnega oseboja, čuvajev, delavcev na progi in v delavnicah, vratarjev, penzionistov in milošinarjev. V naslednjih člankih bom opisal podrobnosti; za danes se moram omejiti samo na splošni potek razprav v zakonodajnem odboru.

Poslanca dr. Hohnjec in Gostinčar sta v splošni debati obširno in temeljito branila železničarje v Sloveniji in na Hrvaškem. Protestirala sta najodločneje proti zapostavljanju prečanskih krajev napram srbijskim. Resno sta opozarjala ministra železnice in vlado, da naj ne da samo zakona in novih paragrafov, ampak glavno je, da vlada izpolni enkrat obljube, ki jih je že opetovano dala železničarjem: **Gmotni položaj se mora zboljšati!**

Glavna razprava se je vršila v zakonodajnem odboru dne 27. in 28. septembra.

Poslanci Jugoslov. kluba so prišli s predlogi, ki imajo namen, da se zakon popravi v korist železničarjev. Poslanec Žebot je med drugim naglašal:

Iz zakona se mora črtati § 5, ki določa, da ne more biti železničar tisti, ki bi bil pristaž organizacije, koja

ni soglasna s sedanjo državno obliko. Povdarjal je: V Sloveniji ni več protidržavnih železničarjev. Tisti, ki so bili ob preobratu proti državi (Nahtigal!), so itak prestopili v vladno radikalno stranko. O določbi, da bi se štiri mesece do tri leta čakalo, predno bi bil star železničar zopet definitiven, je izvajal: To znači samo, da nameravate z železničarji-prečani postopati na isti način, kakor z oficirji in uradniki, ki so Slovenci in Hrvati. Proti taki nakani je govornik najodločneje protestiral. Nadalje je poslanec tudi ugovarjal, da bi za železniške uradnike pri beograjski direkciji veljala izjema. Naj bo zakon za vse. Saj Srbi niso bolji nego naši! Tu je posebej naglašal krivice, ki se gode v zadnji dobi Slovencev in Hrvatov. Na čelu železniških direkcij v Ljubljani, Zagrebu, Sarajevu in Subotici nastavlja vlada same Srbijance. Slovenci se ponasamo, da imamo izborne železniške upravne in prometne strokovnjake. Te spoštuje in ceni celo zunanji svet. Celo v delavnico južne železnice v Mariboru je gospod minister nastavljal kot vodjo Srbijanca Miloševića. Mi zahtevamo, da ima na domači zemlji domačin svoj kruh.

Govornik se je odločno zavzel za železničarje-milošinarje. Opisal je njih žalosten položaj ter zahteval, da se jih stavi v vrsto pravih penzionistov. Minister je obljubil, da se bo za te ljudi resno zavzel.

Na koncu je poslanec Žebot stavil na navzočega ministra dr. Jankoviča ta-le vprašanja:

1. Kedaj nameravate g. minister železničarjem zboljšati gmotni položaj (plače)? Če ste imeli milijone za oficirje, morate imeti novac tudi za železničarje, ki državi storijo gotovo več dobrega nego oficirji. Že dne 13. junija t. l. ste s posebnim telegramom obljubili zboljšanje. Kaj je z Vašo obljubo? Železničarji nočejo samo paragrafov in papirnatih obljub, ampak zboljšanje položaja,

2. Kdo je prav od železniških organizacij izdelal ta zakonski predlog, ker pravite, da so železničarji ga sami pregledali in so z njim zadovoljni? Govoril sem z železničarji, a vsi izjavljajo, da z drakonskimi določbami tega zakona niso zadovoljni.

Minister je odgovoril nato:

Kedaj se bodo plače definitivno zboljšale, še danes ne vem, ker finančni minister nima denarja. A mislim, da se to izvrši še tekom tega leta. Na račun zboljšanja pa se bo še pred novim letom nakazalo vsemu oseboju nujna pomoč.

Glede sestave zakona pa je izjavil: Pri projektu predloga za ta zakon so sodelovale nacionalistične železničarske organizacije (Zveza), katerim predseduje demokrat. Pri posvetovanjih je za Slovence sodeloval neki železničar Korošec iz Ljubljane. Vsi so se izjavili, da so zadovoljni z vladnim predlogom.

Glede nastavljanja Srbov v naše kraje pa je odgovoril: Imamo centralistično ustavo, za katero so glasovali tudi nekateri Slovenci (Žerjav, Kukovec, Reiser, Pucelj itd.). Ta ustava mi daje pravo, da prestavim Srbe v Slovenijo, a Slovence v Srbijo. Dokler bo ta ustava v veljavi, bom tako tudi delal. (Protesti naših poslancev: Mi nočemo tega centralizma! Vi boste postavljali Srbijance za direktorje v Sloveniji, a Slovence samo za hlapce v Srbiji.)

Ko je minister govoril nato še o štrajku v Sloveniji in trdil, da je bil štrajk (24 ur) povzročen iz hudobije in proti državi, mu je odgovoril poslanec Žebot: Motite se, g. minister! 24urni štrajk je bil uprizorjen samo v znak sile; bila je to borba za kruh in nič drugega.

Tudi poslanca Gostinčar in Kugovnik sta v daljših govorih in predlogih pobijala slabe strani novega zakona ali pragmatike. Minister je več Gostinčarjevih in Kugovnikovih spreminjanih predlogov sprejel.

Domneva se, da bo nov zakon objavljen okoli 1. novembra 1923.

Ob koncu omenim, da se edina socialdemokratska poslanca v zbornici nista prav nič zanimala za železničarski zakon. Prepustila sta ga usodi, dasiravno se mnogo železničarjev še vedno krčevito drži rdeče internacionale.

Železničarska pragmatika je bila sprejeta v torek s 109 glasovi radikalov, Turkov in Nemcev proti 70 glasovom opozicije. Izjavo, s katero je Jugoslov. klub glasoval proti, smo morali radi pičlega prostora odložiti za prihodnjic.

Organizacija železničarjev, ki želijo novi železničarski zakon, naj mi takoj sporočijo, da jim ga pravčasno preskrbim v skupščini. Zakon je zelo obširen in obsega okoli 40 strani. Za one, ki se interesirajo zanj, ga bom poslal Prometni zvezi v Mariboru. — Franjo Žebot.

Milošinarji-železničarji naj takoj napravijo prošnje, da se jim prizna pravilna penzija. Prošnjo naj pošljejo ministrstvu saobračaja v Beogradu.

Progovni delavci bodo po novi železničarski pragmatiki všteti med definitivne železničarje.

Sestanek članov Prometne zveze v Št. Ilju. V nedeljo, dne 30. septembra po rani maši se je vršil dobro obiskan članski sestanek Prometne zveze Št. Ilj. Poročal je tovariš Lajh iz Maribora o delovanju Jugoslov. kluba glede službene pragmatike in o vodečem delu v organizaciji. Člani, ki so poročili z zanimanjem sledili, enoglasno obsojajo delo radikalne vlade, ter izrekajo polno zaupanje Jugoslovanskemu klubu, odnosno našim vrlim poslancom.

Vsem članom Prometne zveze se naznanja, da se nahaja en izvod službene pragmatike na vpogled v tajništvo, Vildenrajnerjeva ulica 6, I., da se lahko vsak sam prepriča, kakšen je bič, ki ga nam daje radikalna vlada za poljubiti.

15 letnica mariborskega Orla.

Škof ljubljanski prevz. g. dr. A. Jeglič sporoča, da se udeležiti tudi on po možnosti osebno naše proslave. — Iskreno želimo, da bi mogli visokega gosta res pozdraviti v svoji sredi.

Promenadni koncert. Ob povoljnem vremenu bo v soboto, dne 6. t. m. ob pol 5. uri popoldne v mestnem parku promenadni koncert salezijanske godbe iz Mladinskega doma v Ljubljani pod vodstvom kapelnika g. Fr. Dolinarja.

Sprejem godbe in nekaterih gostov bo v soboto, dne 6. t. m., ob 16.17 (četrt na 5. uro popoldne). Kdor utegne, naj pride na glavni kolodvor. Drugih sprejemov ne bo, ker pridejo gostje posamič z raznimi vlaki.

Bakljada in mirozov v soboto, dne 6. t. m. Godbi in udeleženci se zbirajo od 6. do pol 7. ure zvečer na dvorišču pri Götzovi dvorani. Sprevod gre nato po sledečih ulicah: Aleksandrova cesta, Kolodvorska ulica, Maistrova ulica, Koroščeva cesta, Trubarjeva ulica, Gregorčičeva ulica, Strosmajerjeva ulica, Koroška cesta, Stolna ulica, Slomškov trg, kjer je pred škofijsko palačo podoknica, Šolska ulica, Gosposka ulica, Slovenska ulica, Aleksandrova cesta, kjer je pred palačo Zadružne gospodarske banke mirozovni koncert botri gospej Milki Pihlar, nato povratek na dvorišče pri Götzovi dvorani. Bakljada odpade le v slučaju močnejšega dežja; vrši pa se ob morda povoljnem vremenu pozneje.

Sprevod v nedeljo, dne 7. t. m., se zbira od 8. do 9. ure dopoldne na dvorišču pri Götzovi dvorani. Društva in udeleženci dobi od rediteljev nakazana mesta v sprevodu, ki gre ob 9. uri po Aleksandrovi cesti, Slovenski ulici, Gosposki ulici, Glavnem trgu, Stolni ulici in Slomškovem trgu v stolno cerkev, kjer bodo odkazali prostore reditelji. Presbiterij je določen samo za goste, občinstvo nima dostopa.

Manifestacijsko zborovanje orlovstva bo v nedeljo ob 11. uri dopoldne v (še ne dodelani) dvorani palače Zadružne gospodarske banke. Udeleženci grede iz stolnice v sprevodu po Šolski ulici, Gosposki ulici, Slovenski ulici in Aleksandrovi cesti. Zastopniki, ki hočejo pri zborovanju pozdraviti, se morajo prijaviti na licu mesta pred zborovanjem predsedstvu.

Poklonitev na grobu dr. Verstovška bo v nedeljo ob pol treh popoldne. Udeleženci se zberejo ob ¼ na dve pred Götzovo dvorano, odkoder odidejo nato skupno z godbo. Ob deževnem vremenu se pokloni samo deputacija.

Slavnostna telovadna akademija se prične v nedeljo ob pol 6. uri zvečer, v veliki Götzovi dvorani. Spored akademije se bo dobil pri rediteljih. Vstopnice se bodo dobile po možnosti še tudi isti dan od 4. ure popoldan pri Götzu. Spored akademije je zelo zanimiv, zlasti lepe so točke mednarodne tekmovale in vzorne vrste Orlovske podzveze v Ljubljani. Zato: sežite po vstopnicah, ki so v preprodaji!

Družabni večer se prične takoj po dovršeni telvadni akademiji v istih prostorih. Gledalo se bo na točno in cenno postrežbo, kakor tudi na to, da bo ves večer dostojen in vreden slavnostnega dne.

Številna opravičila so poslali zunanji povabljeni, ki bi se radi udeležili slavja, a jim gmotne prilike vsled zelo zvišanih voznih cen tega ne dopuščajo. Priti bodo mogli le posamezniki-zastopniki. Vsem tem: hvala za dobro voljo, računimo s težavnimi gmotnimi razmerami. Kličemo jim: Duh je, ki oživlja!

Razstavljena je nova orlovska zastava, delo čč. šolskih sester pri K. Preis, Gosposka ulica. Oglejte si umetniško delo.

Iz Maribora.

Shod SLS dne 8. t. m. ob pol osmi uri zvečer se vrši v Gambrinovi dvorani shod SLS., na katerem poroča naš poslanec gospod Žebot. Vsi člani Prometne zveze in somišljeniki se vabijo, da se shoda polnoštevilno udeležijo, to tem bolj ker bo gospod poslanec poročal tudi o zadnji borbi glede žel. pragmatike.

K šestdesetletnici dr. Rosine. Naš zaslužni narodnjak dr. Rosina slavi te dni svojo šestdesetletnico. K mnogobrojnim častilkam pridružujemo tudi mi svojo ter mu kličemo kot res iskrenemu rodoljubi: Živel zdrav in zadovoljen v jugoslovanskem Mariboru! Ob priliki naše častitke dr. Rosini pa moramo pripomniti, da sta ga proslavila za šestdesetletnico tudi «Tabor» in «Narod» na način, ki gotovo tudi njemu samemu ni ljub. «Tabor» je celo trdil, da je proglasil dr. Rosina v balkona magistrata Jugoslavijo in da ima glede jugoslovanske posesti Maribora dr. Rosina več zaslug nego blagopokojni dr. Verstovšek. Mi smo uverjeni, da bo dr. Rosina resnici na ljubo in dr. Verstovšku na čast sam zavrnil tako smešne trditve «Tabora» in «Naroda». Kako so znali mariborski napredni krogi res tudi dejanski pripoznati in javnosti dr. Rosinove zasluge za Maribor, so najboljšje dokazali pri zadnjih občinskih volitvah. Sedaj ga proslavljajo na papirju — a ko bo zopet nanesla prilika, da se mu res s kakim odličnim mestom prizna njegove zasluge, pa se bo vsedel na to mesto kak dr. Reisman, Voglar, Weigl itd., a ne on, šestdesetletni delavec v blagor slovenstva.

Vsi možje in fantje, prijatelji Orla, ki imajo kolesa, so vabljeni, da se udeležijo s kolesi slavnostnega obhoda v nedeljo dne 7. t. m. dopoldne. Zbirališče je na dvorišču pivovarne Götz ob 8. uri. Pridejo naj vsi točno z okrašenimi kolesi in če mogoče v temni obleki.

Spominjajte se Dijaške večerje!

Kupim hišo v Aleksandrovi cesti, Slovenski ulici, Gosposki ulici ali na Glavnem trgu ali v bližini, ki bi imela v pritličju večje, zračne prostore takoj ali v kratkem na razpolago. — Pismene ponudbe na upravništvo «Straže».

612

Čevljarska delavnica

IVAN EKART

Maribor, Koroška cesta št. 34.

izdelovanje vseh vrst čevljev po meri.

Dobro blago, solidno delo, cene zmerne.

Dr. Matej Justin

ordinira vsak dan popoldne od 1.-3. in 5.-7. ure

Maribor, Tržaška cesta 26

Krojaški mojster

Marija Mesarič

Maribor, Aleksandrova cesta št. 139

prevzema vsa v svojo stroko spadajoča dela, ter se priporoča cenj. občinstvu za obilna naročila.

Delo solidno!

Cene zmerne!

Naznanilo.

Cenjenemu občinstvu v mestu in na deželi, priporočam za izdelovanje oblek vseh vrst po najnovejši modi, svojo krojaško delavnico v Mariboru, Aleksandrova cesta št. 40. Izdelava oblek za duhovščino po znižani ceni. Imam tudi v zalogi vsakovrstno blago. Za po naročilu izgotovljene obleke jamčim za dobro in solidno delo.

Za obilna naročila se priporoča

RUDOLF ŠTIBERC, krojaški mojster,
Maribor, Aleksandrova cesta 40.

Foto-atelje

Mirko Japelj, Maribor, Koroška cesta 1

se priporoča za fotografiranje portretov, družinskih slik in skupin, za povečave, industrijske posnetke. Odprto tudi v nedeljah od pol 9. do 12. in od pol 3. do 5. ure.

Sodar PICHLER

Francišškanska ulica 11 (pri meroizkusnem uradu)

se priporoča za vsa dela sodarske stroke ter za vse vrste novih in starih sodov po najnižjih cenah. 976

Pletarje izurjene sprejme proti dobri plači od Komada Pletarna v Strnišču, Slovenija r. z. z o. z. Stanovanje preskrbljeno. Delo stalno.

Posteljne odeje (koltri) v raznih barvah in kakovosti se dobijo po zelo nizki ceni pri Franjo Majer-ju, Maribor, Glavni trg 9. 589

Vinski sodi po 800 l se prodajo. Strma ulica 11. 613

Nepremojljivo blago za peletine in pristni tirolski lodni se po nizki ceni prodajajo pri Franjo Majer-ju, Maribor, Glavni trg 9. 590

Prodam hišo, primerno za eno družino, 1 oral posestva. ¼ ure od Celja ali 5 minut od postaje Petrovce. V stanovanju se kupec lahko takoj vseli. Interesenti naj vpošljejo svojo adresu pod «Hiša-Celje-Petrovce» na Aloma Company. 3-1

Zimsko perilo, barhenti za obleke, barhenti in flanela za zimsko perilo, velika izbira sukna, kamgarna, ševijota itd. za moške in ženske obleke, koce, odeje, slamnjače, itd. itd. Vse to kupiš ugodno v manufakturni trgovini Fr. Majer, Maribor, Glavni trg št. 9. 591

Širite „Stražo“!

TVORNICA OLOVNIH PROIZVODA

J. B. ULRICH D. D.

GENERALNA POSLOVNICA I SKLADIŠTE

ZAGREB Jelačićev trg 25, Tel. 13-46 ZAGREB

Proizvodi iz svinca: svinčene cevi, svinčene plošče (orig. Winiwarter), plombe, svinec v blok, polkah itd.

Pločevine: črna in pocinkana pločevina (orig. Winiwarter) in angleška pločevina

Staniol: v vsakovrstnih barvah in načrtih.

Cevi: plinske, črne in pocinkane cevi, parne cevi, železne flanžen-cevi. Deli za spojanje cevi (fitingi) iz litega kovnega železa.

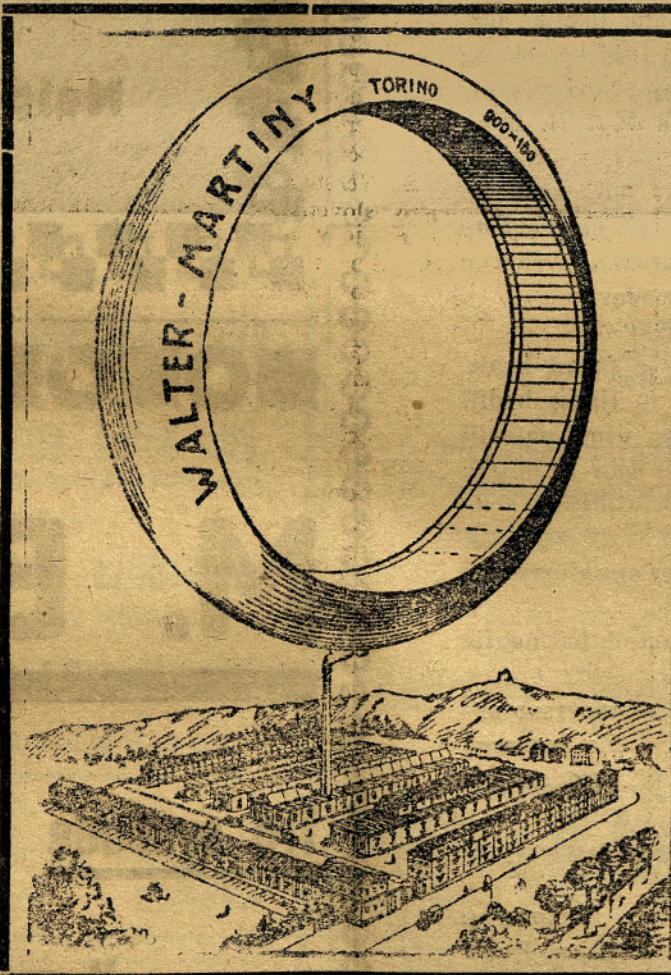
Kopalnice: itd.

KUPUJEN

se vedno le najboljši in najcenejši za domačo potrebo vsakovrstno manufakturno, kakor tudi tekstilno blago pri stari in zelo znani tvrdki

KAROL WORSCHÉ, Maribor, Gosposka ul. 10
Perje za postelje!

Oglasi v „Straži“ imajo najboljši uspeh!

„Svetla“

d. d.

PODRUŽNICA MARIBOR

Gosposka ul. 20.

Telefon št. 133

Tevarniška zaloga polnogumijastih obročev, pnevmatike in vsake vrste tehniških gumijevih cevi, izdelov in vsakovrstnega auto-materijala.

V centrali na razpolago:

Stiskalnica za montiranje polnogumijevih obročev.

Velika zaloga elektro-materijala.

Zastopstvo svetovnih tovarn.

CENTRALA LJUBLJANA

Rimska cesta 2. Telef. 588 Hilšerjeva ul. 5.

PODRUŽNICE:

Dunajska c. 20.

Mestni trg 25

ZAGREB

BEOGRAD

Solidna in točna postrožba! — Cene brez konkurence!

Novo došlo

vseh vrst angleško in češko sukno in drugo manufakturno blago, za jesensko in zimsko sezono. Cene resnično nizke, blago iz priznanih najboljših tovarn.

Mastek & Karničnik, Maribor

Glavni trg 16.

Vsak naj si ogleda zalogo in prepriča z enkratnim nakupom!

PEKI POZORI

DIAMALT

PEKI POZORI

«DIAMALT» tvornice Hauser & Sobotka, Beč-Stadlau, je v predvojni kakovosti skozi 24 let najboljšo sredstvo v pekarskem obrtu. Varujte se pred drugimi potvorinami! Originalni Diamalt se dobi edino pri Glavnem zastopstvu za Jugoslavijo: Edvard Dužanec, Zagreb.

Podzastopstvo za mariborski okrog in mesto Maribor:
T. T. Matije Zieglerja nasl.

Miloš Oset, Maribor, Glavni trg.

PRVA IN EDINA LIVARNA ZVONOV V MARIBORU

ki je v popolnem obratu,

Inž. J. & H. Bühl

MARIBOR, MELJE, MOTHERJEVA ULICA št. 15

se priporoča za nabavo novih zvonov za cerkve, kapelice in šole. — Izvleček izmed številnih, v novejšem času nam došlih priznalnih pism:

Župni urad Parabuč, Bačka: «Oba nam poslana zvonova v teži 1130 kg in 460 kg že oznanjata slavo božjo raz lin zvonika. Vsi navzoči duhovniki iz drugih župnij — in bilo jih je mnogo, ki so dobavili svoje zvonove od drugje, so enodušno zatrjevali, da njihovi zvonovi niso bili tako krasno in snažno izdelani. Tudi so glasovi zvonov iz Vaše zvonolivarne veliko milejše ubrani, kar zatrjujejo tudi vsi strokovnjaki-kritiki. Toliko v res zaslužno pohvalo Vaših zvonov, želeč Vam da se dober sloves Vaše livarne razširi širom naše države!»

Župni urad Sv. Barbara v Halozah: «K staremu, 1600 kg težkemu zvonu smo pridružili še tri nove, ki tehtajo 1044 kg, 445 kg in 300 kg, tako, da imamo sedaj popolno zvonjenje. Novi zvonovi delajo vso čast mariborski zvonolivarni inženirja J. & H. Bühl, ki jih je vlila. Isto tovarno toplo priporočamo!»

Župni urad Sv. Florjan pod Bočem: Naša dva nova zvonova, mojstersko delo zvonolivarne Bühl v Mariboru, se harmonično vjemata v glasovih «a» in «cis» ter toplo priporočata zvonarno Bühl vsem župnijam, ki si še niso omislile novih zvonov!»

Župni urad Skočidol, Koroško, Nemška Avstrija:
«Zvon smo srečno spravili v zvonik. Ljudstvo je polno hvale. Krasno se vjemata v «d» — «fis». Celi dan so ju ljudje hodili zvonit. Tudi na zunaj je zvon okusno izdelan. Da nismo naročili tudi drugih zvonov pri Vas, je vzrok, ker smo se bali prepovedi uvoza, kar se pa ni zgodilo. Iskreno se Vam zahvaljujemo podpisani in vse ljudstvo brez razlike mišljenja!»

Župni urad Bočna v Savinjski dolini: «S poslanimi zvonovi smo popolnoma zadovoljni, glasovi vsem ugajajo!»

Župni urad na Ljubnem: «Zvonovi so lepo doneči, harmonija je lepa in ljudstvo je z njimi prav zadovoljno!»

Župni urad Sv. Lenart nad Laškimi: «Tukaj smo slovesno obhajali blagoslovljenje dveh novih zvonov, katera je vlila zvonarna inž. Bühl v Mariboru. Naj pojeta nova zvonova, ki vsem ugajata v čast božjo!»

Župni urad Sv. Frančišek Ksaverij: «Zvonove smo srečno spravili v stolp. Smo zadovoljni z njimi!»

G. Štefan Koša iz Centibe pri Dolnji Lendavi v Prekmurju:
«Prejel sem naročeni zvon, s katerim sem jako zadovoljen. Hvala Vam!»

Na drobno!

Na debelo!

Manufakturno blago

po najnižjih cenah pri tvrdki

IVAN KOS, CELJE,

Prešernova ulica št. 17.

586

Na drobno!

Na debelo!

Somišljeniki, širite naše liste!

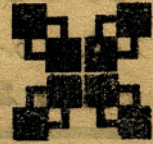
Najstarejša manufakturna trgovina

F. X. Krajnc a nasl.

Martin Gaišek

Maribor, Glavni trg 1.

(Pod veliko kavarno poleg novega mostu)

Priporoča veliko zalogo sukna in
vsake vrste manufakture,
perje za postelje itd.

Najboljše!

Najcenejše!

M. BERDAJS

Trg svobode **MARIBOR** Trg svobode

V gradu. V lastnem poslopu.

Najstarejša slovenska tvrdka

z špecerijskim, kolonijalnim blagom in semeni vseh vrst. — Nudilo se bo v najkrajšem času kisl zelje, lastni izdelek, znana specijaliteta.

Na drobno!

Štev. tel. 351.

Na debelo!

OSRAM NITRA

to znamko mora nositi žarnica

Izdatna razsvetljava poveča ostrino in hitrost vida.

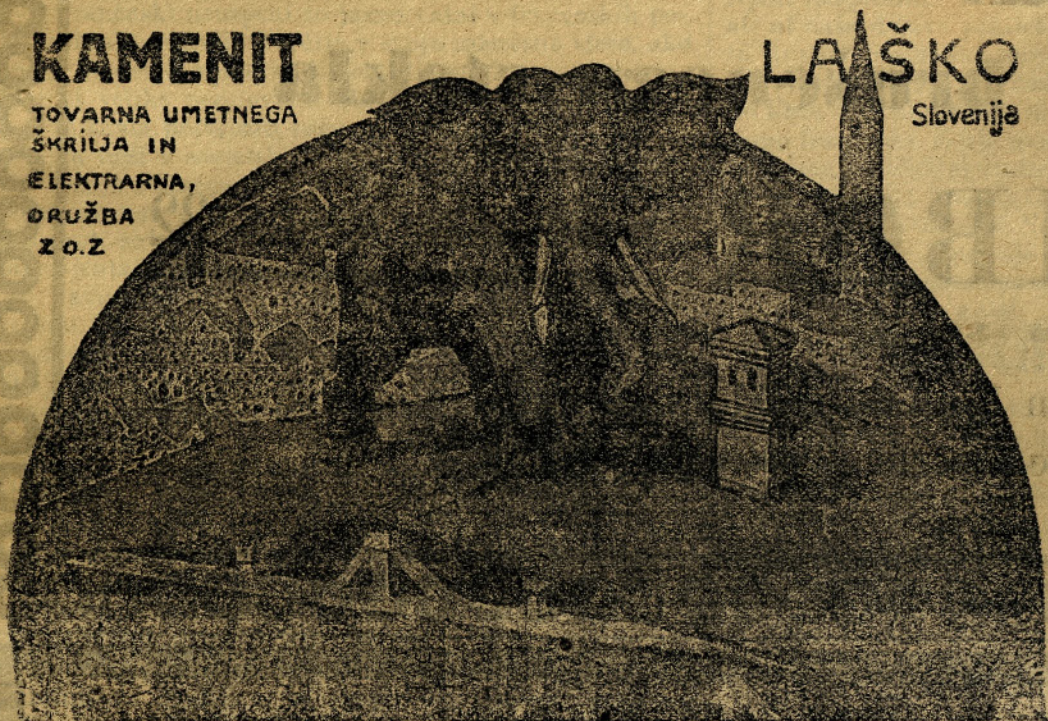
OSRAM NITRA

KAMENIT

TOVARNA UMETNEGA ŠKRILJA IN ELEKTRARNA, ORUŽBA Z.O.Z

LAŠKO

Slovenija

Obvestilo.

Ker se vedno pogosteje dogaja, da nepravilni izvršujejo p sile izvoščkov, voznikov ali prevažanja z avt. mobili, obveščamo cenj občinstvo, da imajo obrtno pravico za izvrševanje zgoraj navedene obrti naslednji člani »Zadruga izvoščkov in voznikov« v Mariboru:

Avtotaksa:

Völker Ivan, Kersnikova ulica 1, tel. 109,
Mareš Emil, Gosposka ulica 27,
Vidmar Rudolf, Aleksandrova cesta 77,

Izvoščeki:

Arnejčič Jakob, Aleksandrova cesta 51,
Belak Karol, Vrtna ulica 17,
Berlšig Alojzij, Jezdarska ulica 3,
Čepl Karol, Puškinova ulica 3,
Ditinger Ivan, Slovenska ulica 26,
Hojnik Jernej, Aleksandrova cesta 14,
Kočijaž Rihard, Usnjarska ulica 23,
Kranjc Franc, Betnavska ulica 3,
Leber Jožef, Koroška cesta 72,
Leber Ivan, Erjavčeva ulica 6,
Misleta Matija, Cvetlična ulica 11,
Mogel Anton, Jezdarska ulica 5,
Pen Ignac, Koroška cesta 95,
Posel Franc, Mlinska ulica 11,
Dernovšek Jernej, Jezdarska ulica 3,
Uranjek Alojzij, Ipavčeva ulica 42,
Vindiš Ivan, Mlinska ulica 3,
Völker Ivan, Kersnikova ulica 1,
Vogler Franc, Magdalenska ulica 17,
Zelzer Ivan, Vetrinjska ulica 30.

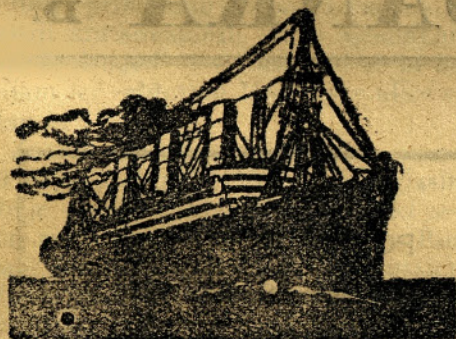
Vozniki:

Berdajs Viljem, Trg svobode 1,
Hartinger Ferdinand, Aleksandrova cesta 29,
Kobler Jožef, Koroška cesta 126,
Kreml Josip, Meljska cesta 9,
Lah Marko Meljska cesta 56,
Mattel Konrad, Ruška cesta 37,
Mestni pogrebni zavod, Cvetlična ulica 14,
Mlinarič Marija, Koroška cesta 47,
Nemec Franc, Koroška cesta 122,
Liningar Aléksander, Koroščeva ulica 32,
Liningar Robert, Kopitarjeva ulica 8,
Paar Ivan, Pobreška cesta 32,
Pivljakovič Nicifor, Aleksandrova csta 25,
Spatzek Adolf, Aleksandrova cesta 8,
Štiper Jakob, Erjavčeva ulica 6,
Tschernitschek Helena, Trubarjeva ulica 5,
Wresnik Mihael, Tržaška cesta 92,

Stajališča za avtotakso: Glavni kolodvor, pred Jadransko banko, na vogalu Prešernove ulice in na Aleksandrovi cesti števil. 1.

Stajališča za izvoščke: Glavni kolodvor, Grajski trg, Aleksandrova cesta od hiš. števil. 1—5 in Glavni trg pred Veliko kavarno.

Zadruga izvoščkov in voznikov v Mariboru.

Hamburg — Amerika Linija
in
United American Lines Inc.

Filijalka
SIMON KMETEC, LJUBLJANA
Kolodvorska ulica števil. 26.

Sprejema potnike v južno in severno Ameriko, izdaja točna pojasnila in prodaja vozne liste.

Odhod iz Ljubljane vsaki teden.

Glavno zastopstvo za Jugoslavijo

J. G. Drašković

ZAGREB „B“ Cesta pri državnem kolodvoru ZAGREB

Podružnice: Beograd, Balkanska ulica 25, — Sušak: Jovo Gj. Ivošević, Karolinka c. 160. — Split: Ante Buić, Dioklecijanova obala 15. — Gruz: Ivo Lovričević. — Bitolj: Gjorgje J. Dimitrijević & Komp. Bulevard Kralja Aleksandra 187. — Vel. Bečkerek: Dušan Lj. Mihajlović, Trg Kralja Petra 4. 550

Potnike do Hamburga spremlja družbeni uradnik.

SINGERJEVI ŠIVALNI STROJI

Na celem svetu znani kot najboljši.
Podružnice in zastopstva v vseh mestih.
Centrala za državo SHS Zagreb, Maruličeva ul. 5, II. k.
Filijalka: Maribor, Solska ulica števil. 2.

Kdo bo skrbel za té, — če se zanemarjaš sam? Nihče!

Vsak član I. DELAVSKEGA KONSUMNEGA DRUŠTVA naj rabavlja vse svoje potrebščine, posebno oblačilno blago izključno pri lastni zadrugi, s tem bo podprl tudi svojo strokovno organizacijo, samega sebe in svoje sodelavce.

Če kupiš pri zadrugi po konkurenčni ceni 1 kg sladkorja, si ga kupil dejansko 3 K ceneje, — če kupiš 3 m blaga za obleko, si ga kupil dejansko 90 K ceneje kot pri konkurenci, ker dobiš 3 odstotni popust od vsega kupljenega in takoj plačanega blaga!

Prodajalna v Mariboru, Slovenska ul. 15 in v Studencih Aleksandrova cesta 17.

Najceneje in najbolje kupiš vedno le pri lastni zadrugi.

Svoji k svojim!

Svoji k svojim!

Največja izbira
modnega blaga

za dame in gospode

srajce

samovoznice

lobuki

čepice

negavice

rokavice

Angleško in češko

SUANO

za površnike

zimste suknje

plaača

SVILA

Crepe de China v vseh

barvah

svila za padlago

pieteno in vaimeno blago

Junperl

svilene bluze

večno najnovije in

najboljše blago pri

J. Karničnik

Maribor,

Gospoška uli a 15.

KRISTAL

d. d.

tovarna ogledal in brušenega stekla

Koroška cesta 32

MARIBOR

Koroška cesta 32

Telefon 132.

Izdeluje najfinejša in najtrpežnejša ogledala in brušeno steklo vseh vrst. Popravlja tudi stara motna ogledala. — Cene zmerne. Postrežba solidna.

ZADRUŽNA GOSPODARSKA BANKA D. D.

CENTRALA:
LJUBLJANA

Telefon št. 511.

Račun poštno ček. urada:
za Slovenijo št. 12445.
v Zagrebu št. 39.098.

BRZOJAVNI NASLOV:
GOSPOBANKA.

PODRUŽNICA MARIBOR.

(Do dograditve lastne palače pri frančiškanski cerkvi,
začasno Koroška cesta 1).

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vred. papirje, kupuje in prodaja kar najbolje tuje valute in devize, sprejema vloge na tekočem računu in na vložne kjižice ter oskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji.

Kapital in rezerve skupno nad 15.000.000 D

::: Vloge nad 100.000.000 Din. :::

Najugodnejše obrestovanje vlog!

PODRUŽNICE:

Djakovo, Sarajevo, Sombor, Split,
Sibenik.

Ekspozitura:

BLEJ.

Interesna skupnost:

Gospodarska banka d. d. Novisad.

BRZOJAVNI NASLOV:
GOSPOBANKA.

Pooblaščen prodajalec srečk Državne razredne loterije.